Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной декабриин 21-hэ гарана

2003 июлиин 26 суббото

№ 16 (123) (20785)

Нажарай дунда шара морин hарын 27 гарагай 7

Республикынгаа арад түмэндэ Буряадай Президент Л.В.ПОТАПОВАЙ ХАНДАЛГА

2003 оной июлиин 25

Хүндэтэ нютагаархид!

Агропромышленна комплексдо онсо шахардуу байдал тохёолдобо. Нёдондо жэлhээ хойшо Буряад ороной олонхи хүдөө нютагуудта бороо хура ороогүй. Энэ ушар ехэ ган гасуур байдал тохёолдуулба. Энээнhээ уламжалан, ороohото болон овощой ургамалнууд гандаа. Сабшалан болон бэлшээринүүдэй ногооной гараса тон хангалтагүй байhаар.

Ган гасуурай хойшолонгууд Буряад ороной социально-экономическа байдалда ехэ уршаг тойбо татажа, адууhа малай тоо толгойе эрид хороохо туйлда хүргэжэ байна. Адууhа малайнгаа тоо толгойе hэргээхын тула наада захань 3-4 жэл хэрэгтэй. Энэнь аграрна сектор хүгжөөлгые унжагайруулха, таряашадай hуудал байдалай хэмжээе доошолуулха, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй, түбхын түрүүлэн сагаан эдеэн болон мяханай үнэ сэнгүүдые дээшэлүүлхэ байна.

Иимэ ушар байдал дары хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табина. Ниитын болон үмсын малай тоо толгойе хэмдэнь үлөөхэ, ерэхэ үбэлжэлгэдэ үхэр малаа тэжээлээр хангаха гээшэ гол зорилго болоно.

Республикын Правительствын үсэгэлдэр болоhон суглаан дээрэ тохёолдоhон байдал али бүхы талаhаа зүбшэн хэлсэгдээ.

Ойрын сагта ямар ажал хэгдэхээр, бэелүүлэгдэхээр түсэблэгдэнэб?

Ерэхэ үбэлжэлгэдэ үхэр малаа hайнаар ондо оруулхын тула малай фермэнүүдые түгэс бэлдэхэ талаар мүнгэ зөөри hомологдохо.

Ган гасуурhаа эгээл ехээр хохидоhон ажахынуудта мүнгэн hангай талаар туhаламжа үзүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдажа эхилээ.

Республикын аймагуудай нютагай өөhэдын хүтэлбэриин захиргаануудта бюджедэй урьhаламжанууд хэгдэхэ.

Монгол ороной дэбисхэр дээрэ бүдүүн тэжээл бэлэдхэхыень, мүн Буряадай эгээл таарамжатай hайн, ургаса ногоотой нютагуудта малай тэжээл бэлэдхэлгын нүүдэл звенонуудай хүдэлмэри эмхидхэхыень республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерствэдэ даалгагдаа.

Новосибирскэ можодо, Красноярскын болон Алтайн хизаарнуудта холимог тэжээл бэлдэжэ асаруулха асуудал шиидхэгдэхээр хэлсэгдэжэ байна.

Ган гасуурта дайрагдаагүй аймагуудаар үхэр малаа гаргажа харууhалхаар түсэблэгдэнэ.

Республикын Правительствын тусхай Захиралтаар хараалагдаhан хэмжээнүүдэй зарим хубииень нэрлэбэб. Энэ саарhа данса олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилогдохо юм.

Хүндэтэ нютагаархид!

Энэ асари ехэ хүдэлмэридэ республикын бүхы зоной хабаадаагүй hаань, хараалагдаhан зорилгонууднай бэелүүлэгдэхэ аргагүй байна гэжэ би, Буряадай Президент байhан туладаа, hайн ойлгоноб. Манай амгалан тайбан байдал тухай, Буряад ороной элбэг дэлбэг эдеэ хоолтой байха тухай, тэрэнэй экономикын ерээдүй тухай эндэ хэлэгдэнэ гэжэ бидэнэй хүн бүхэн мэдэрхэ зэргэтэй.

Мал ажалай hалбариие үлөөхын, хүгжөөхын тула бидэ элбэг хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ ёhотойбди. Энээнэй тула таарамжагүй hудал hужаагуудта, ойн соорхойнуудта, намаг налхи соогуур - ногооной ургаhан али бүхы газарнуудта ногоо сабшаха, набшаhата тэжээл, модоной шэлбүүhэ болон ожорhо хулhа бэлэдхэхэ звенонуудые хаа хаанагүй эмхидхэн байгуулха шухала.

Улаан зуд үүдхэhэн ган гасуурай урда хүдөөгэй ажалшад гансаардаха ёhогүй. Республикын Президент болон Правительство тэдэниие али бүхы талаар дэмжэхэл. Хотын предприятинуудай ажалша коллективүүд тэдээндэ туhалха ёhотой.

Малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ туhалха уряатайгаар манай hурагшадта, оюутадта ханданаб. Буряад Республикын Правительство hурагшадай бригадануудые урмашуулхын тула мүнгэ зөөри hомолхоор, энэ хүшэр хүндэ хүдэлмэридэ хабаадалсажа байhан хүүгэдэй ба оюутадай коллективүүдэй дунда республиканска мүрысөө эмхидхэхээр бэлэн лэ. Илагшадта хүрэмэ шангууд тогтоогдохол.

Табигдаhан зорилгые шиидхэхэнь бэлэн бэшэ, гэбэшье энэ талаар арга боломжонууд бии. Хэрбээ энэ хэрэгые хамтаараа бэелүүлхэ гэбэл, ехэ юумэ туйлаха аргатайлди. Таанадтаа этигэн найданаб, хүндэтэ нютагаархидни!

Манай түрэл Буряад ороной аша туhада элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыетнай, ажалдаа амжалта туйлахыетнай Таанадта хүсэнэб!

Анхаралтайгаар хүлеэн абаhанайтнай түлөө баяр хүргэнэб.

Июлиин 27-Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшын үдэр

МЭРГЭЖЭЛТЭ hАЙНДЭРӨӨР!

Хүндэтэ ветеранууд, олзын хэрэг эрхилэгшэд, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэд!

Буряад Республикын Правительство, Худалдаа наймаанай болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар Буряад Республикын гүрэнэй хороон, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой болон «Худалдаа наймаанай нэгэдэл» гэжэ олзын хэрэг эрхилэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай реском таанадые мэргэжэлтэ hайндэрөөр - Худалдаа наймаанай үдэрөөр үнэн зүрхэнhөө халуунаар амаршална!

hалбариие хүгжөөхэ талаар яhала hайн үрэ дүнгүүдэй туйлагдажа байhые байгша оной январь-май hарануудай үрэ дүнгүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй байдал яhала элбэг ехэ, hайн шанартай эд бараагаар, эдлэл хэрэгсэлнүүдээр баян байhыень харуулна.

2003 оной январь-май hарануудта рознично худалдаа наймаанай эрьесэ нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал 19,9, ниитын эдеэ хоолой эрьесэ 7,6 процентээр дээшэлээ.

Байгша оной январь-май hарануудта рознично худалдаа наймаанай эрьесэдэ худалдаа хэдэг эмхинүүдэй хубита 2002 оной энэ үеынхитэй жэшэбэл, 7,5 процентээр ургажа, 79,6 процентдэ хүрэбэ.

Эд хэрэглэлгын дэлгүүртэ худалдаа наймаанай мүнөөнэй аша үрэ ехэтэй түхэл шэнжэнүүдтэ зарим тэды ургалтанууд хараалагдаhан байна. Худалдаа наймаанай томо ехэ байгуулалтануудые тогтоохо хэрэг эдэбхижүүлэгдээ. Худалдаа наймаанай мүнөөнэй технологитой шэнэ түхэлэй магазинууд - ехэ ба бага маркедүүд, худалдаа наймаанай комплекснууд бии болобо. Рознично худалдаа наймаае хүгжөөхэ талаар мүнөөнэй түхэл маягууд, арга хэрэгсэлнүүд үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байна.

Манай республикын аша туhада эд хэрэглэлгын дэлгүүрые хүгжөөхэ талаар хамтын аша үрэ ехэтэй хүдэлмэри ябуулhанайтнай түлөө энэ үдэр таанадта гүнзэгы сэдьхэлhээ талархажа, баяр баясхалан хүргэжэ байhанаа мэдүүлнэбди.

Худалдаа наймаанай hалбариие хүгжөөхэ талаар ехэ хубитаяа оруулhанайтнай түлөө, хүнгэн бэшэ ажалайтнай түлөө, ажал хэрэгтээ үнэн сэхэ байhанайтнай түлөө, алтан гарнуудайтнай түлөө, энэрхы hайхан сэдьхэлэйтнай түлөө таанадта доро дохинобди.

Олзын хэрэг эрхилхэ талаар ухамай hүбэлгэн байhанайтнай түлөө, үүсхэл эдэбхи гаргаhанайтнай түлөө таанадта ехэ амжалта хүсэнэбди. Манай hалбари, наймаашанай мэргэжэл хододоо нэрэ хүндэтэй, ашатай, туhатай, ехэ ерээдүйтэй байха бээ гэжэ найданабди. Аза жаргалтай, элүүр энхэ ябахыетнай үреэнэбди.

В.Ц.ДАМБЛИН,
Худалдаа наймаанай болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар Буряад Республикын гүрэнэй хороной түрүүлэгшэ.
Ф.П.МОРДВИНА,
Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой ба олзын хэрэг эрхилэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай рескомой түрүүлэгшэ.

ВЫДЕРЖАТЬ ИСПЫТАНИЕ!

Во многих районах республики из-за засухи создалась критическая ситуация. Из 185 тысяч гектаров зерновых и кормовых посевов 80 процентов, можно считать, погибло. На семидесяти процентах площади лугов и пастбищ травостой отсутствует. Такой жесточайшей засухи трудно припомнить сельчанам.

Для них сейчас главное - спасти скот. С трудом достигнутому в последние годы увеличению поголовья угрожает беда. Нельзя допустить падежа и забоя. Все должно быть мобилизовано для преодоления трудностей.

При Министерстве сельского хозяйства и продовольствия республики работает штаб по чрезвычайной ситуации. Предпринимаются меры по передвижению гуртов и отар в благополучные районы. Сорок хозяйств Кяхтинского, Тункинского, Кабанского и некоторых других районов, где наросла трава, готовы принять скот бедствующих, а также предоставить сенокосные угодия для заготовки кормов. Специально созданные машинно-технологические станции вооружают звенья кормодобытчиков для работы на выезде, в том числе в сопредельной Монголии.

Словом, необходимо использовать все возможности для того, чтобы выйти из критического положения с наименьшими потерями.

Николай НАМСАРАЕВ.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

САЛДАГА ЯМПИЛ

(Хоридохи-гушадахи онуудай нэгэ түүхэ)

Һаруул наранда ёлгоододог онигор жаахан нюдэтэй, нидхэгүй мэльгэн магнайтай, бага бууралтажа ябаһан толгойтой, шэхээр жаахан, табяад гара наһатайшье һаа, шүрбэһэлиг солбон нэгэ хүниие та, нүхэд, манай Шэбэртэ нютагта хараһан байна гүт? Үндэр тээхэгэр бэетэй, нарин ута хүзүүтэй, дэнгэр-дэнгэр гэжэ холо-холо алхалаад ябадаг энэ хүн бэеынгээ хэмжээнһээ жэшээгүй богонихон гартай юм. Нюргаар өөрынь зэргэ хүнэй байраһаа һарбайгаад хүрэхэ газарта энэ хүн урагшаа нэгэ бага дабшаагүйдөө хүрэхэгүй жэшээтэй.

«Шүдэдни хүдэлдэг болошоо» гэжэ энэ хүн нилээд үнинэй хэлэдэг болонхой. Шүдэдынь һолхигонодог болоһоншье һаа, унадаггүй, үбшэгүй, тезд энэ хүн шүдэнэйнгөө хүдэлдэг болоһондо ехэ дурагүй, унахаһаань гү, али абхуулжа хаюулхаһаа ехэл айдаг.

Шэбэртэ нютагаймнай зондо энэ хүн тухай хэлээд эхилэгты даа. «Һаруул наранһаа ёлгоододог, нидхэгүй мэльгэн, хүдэлдэг болоһон шүдэтэй, үндэр тээхэгэр» - гэжэ эхилээд лэ байтартнай, үгыетнай таһалха байха. Тиигээд нютагаархимнай сэхэ тан тээшэ хараад: - Салдага Ямпил тухай хэлэнэ гүт? - гэжэ абаһаар асууха.

Салдага Ямпилай яагаад Салдага Ямпил нэрэ абаһые бусадһаа байха түрэлэйньшье хүн мэдэхэгүй юм.

Энэ хүнэй залуудаа ябаагүй нютаг, муудалдаа һайдалдаагүй хүн байхагүй. Энэ хүнэй гарта ороогүй гүйгөөшэ морин, энэ хүндэ мэхэлэгдэжэ һан һуугаагүй наймаашан гэжэ байхагүй. Мүн ехэл олон хүн Салдага Ямпилые һуудхаһаншье, энэ хүнэй ашаар олзотой омогтойшье ябаһан байха. Энэ хүн заримдаа гурбан гүйгөөшэ зээрдые зэргэшэһэн, хонхотой дугаагтай гэртээ бусадаг байгаа. Иимэ һайн үедөө хэрбээ харгыда оройтоо һаа, гэртээ һүни ерэдэггүй, ойрын хүршэ тосхондо зорюута хоноод, наратай һаруул үдэр дунда наяраа-таяраа гарган, гэртээ ерэдэг һэн. Харин заримдаа унаха морёо эмээл хазаартаяа алдаад, мүртөө үмдэһэн дэгэлһээ һалаад, хэнэйшьеб һайн һанаатай һамганай хуняаһатай тахигар дэгэл үмдэжэ, дээгүүрнь дээһээр бүһэлөөд, гэртээ бусадаг һэн. Иимэ муу үедөө хээрэ хүлеэжэ, боро хараан болгоод, хүн зоной унтаад байхада, хулгайшандал маряаһаар гэртээ ородог байгаа.

Энэ хүн мүнөө далияа хухаржа, һэрбээгээ һэтэрэнхэй. Анха урданайнь ехэ зөөри хогшолһоонь, дээгүүр дэбхэржэ, холуур харайжа олоһон юумэнһээнь мүнөө юун үлөөб? Үлэнхэ хомхой, һүришэ зайгуул арбаад гаран үхэрнүүд, хашан борогшо гүүн, гурбан мөөртэй тэргэ, Шарайд Бурхиһаа хаартаар шүүһэн хэлтэгы ханатай гэр лэ үлөө. Мүн тэрэ сагайнь ябадал тухай элдэб олон хошон энеэдэн үгэ, сүлөөтэй хүндэ һонирхолтой намтар туужа, хүнэй амаар хүхиргэгдэһэн этигэшэгүй анекдодууд нютагаархидайнь дунда олоороо дэлгэрэн таранхай.

Анханда алта мүнгэ хэдэн зуу мянгаадаар тооложо, торго дурдан хэдэн толгойгоор хуряажа ябаһан Салдага Ямпил мүнөө тиимэ үргэн далайсаяа буураа. Хэды тиигэбэшье, нулагүй эндэ тэндэ ябаатай, энэ тэрые нэлгүүлээтэйл байдаг.

Олзо зөөри бэдэрхэдээ, энэ хүн айхабтар шадамар. Мэхэтэй нялуухан үгэ хэлээд, худал үнөөр энеэгээд, өөрыншни һэжэглээгүйдэ таниие гартаа абашаха. Хэршье һонор һэргэг эрэ өөрөө мэдэнгүйгөөр Салдага Ямпилай бугуулида орошоһон, тушаадань тушагдашаһан байха. Нэгэ нютагһаа нэгэндэ нэгэ юумэ асаруулаад, тэрэнээ ондоо газарта ондоо хүнөөр худалдуулжа байха. Тиигэжэ дундаһаань олзо оложо эдидэг. Олон хүн өөрөөшье мэдэнгүй, Салдага Ямпилай наймаашаниинь болошоһон байдаг. Үнэгүй, химдаар абтаһан хүршэ хүбөөгөө заража һурашаһан үнэгэ мэхэтэй, могой харатай хүн энэл даа!

Салдага Ямпилые мэдэхэгүй таанад гайхажа гэлыжэ һууна гүт? «Яаһан харатайханаар хүниие заража, бусадай гараар олзо зөөри олодог хүн гээшэб?» гэжэ таанад гайханат. Тезд шүдхэрые заража, шүдхэрнүүдэй туһаламжа хэшээлээр олзо зөөри ололсодог энэ Салдага Ямпилые гайхажа яажа бараха зомта?

Энэ түүхэ иигэжэ эхилээ һэн...

Салдага Ямпил эгээл түлэг ябаха үедөө, арбаад модоной газарта һуудаг айлгуур, баян тайшааһаа дутахагүй нэгэ зайһанай һамгантай ехэ һэшхэлтэй һайнгууд болошоһон байгаа. Тэрэ айлһаа үдэр һүнигүй һалахаяа болишоһон юм гэдэг. Тэрэ зайһаниинь һэжэглээд, зорёон нэгэ тээшээ замда мордоошо болобо ха. Ойрын тосхондо һүни болгоод, гэб гэнтэ саг гани юумэ гэртээ бууба ха. Дээрээ ортоһон Салдага Ямпил гуталаа үмдэхэ сүлөөгүй, арайхан дэгэлээ хэдэржэ үрдинхэй, хүлэй хурдаар гүйжэ, амияа абарба гэхэ. Намарай буруулган саг боложо байһан байгаа. Хүл нюсэгэн Ямпилай хэды модон соо амигүй гүйһэн хойно хярмаг саһахан орожо эхилбэ ха. Салдага Ямпил хормойдоо хүлөө орёожо дулаасуулаад лэ, гэр тээшээл, саашаал, хярмаг дээгүүр гүйбэ гэхэ.

Тэрэ үглөөгүүр нютагайнь нэгэ хүн хойноһоонь ябаһан байгаа. Саһан дээгүүр хүл нюсэгөөр гүйһэн хүнэй мүр хаража, тэрэ хүн ехээр һэжэг түрэһэн, гайхаһан байба. Тэрэ мүр мүшхэжэ ерэхэдэнь, сэб сэхэ ерээд, Салдага Ямпилайда орошоһон байба. Тэрэнь Ямпилайда оробо ха. Буса хэншье байбагүй. Ямпил һамганаараа сайгаа уужа, амгалан тэнюун юумэ хоймортоо хашалгүй һуужа байба.

- Хэн танайда хүл нюсэгөөр ерэжэ орооб? - гэжэ тэрэ хүршэнь асууба.

- Энэ ойрошни һууна бэшэ гү? - гээд, гэрэй эзэн гуламтынгаа баруун тала тээшэ зааба ха.

Мүр мүшхэжэ ерээшэ хүнэй харахада, хэншье үгы байба. Гайхаад, асууба гэхэ:

- Хэн гэнэбта?.. Би юумэ харанагүйлби...

- Барбаандиин Шобоолойе танихаяа болёо гүш? Дохолон Шобоолойтой һайса хаарталдаһан, арба табыень алдахуулһаншье байхаш. Саһан дээгүүр ябаһан мүрыень хараһан һаа, бодото бэеыень хараа хүн бэшэ гүш? - гэжэ Салдага Ямпил дуугарба.

Барбаандиин Шобоолой гээшэнь үшөө гурбан жэлэй урда уушханайханяадаар үхэһэн хүн байгаа.

Энэ мэдэжэл иимэ үгэ хэлэнэ гээд, һамганиинь зүеын бүдүүзгэй янзаар сайгаал һороходожо һууба. Ехээр айһан гайхаһан хүршэнь Салдага Ямпил тээшээ гэтэшоод һуужал байна. Ямпил нэгэ бишыхан хилээмэндэ тоһо няагаад, галай захада табиба, тиигээд эзэгүй хии тала тээшэ хараад хэлэбэ:

- Ши, Шобоолой, энээниие эдеэд, ябаһан газар тээшээ яба саашаа. Эндэ дахяад бү оро... Харанагүй гүш, манайхинай һүүлшынгээ талхаар хилээмэ баряад байхые? - гэбэ.

Мүр мүшхэжэ ерээшэ хүршэнь хэлэшэгүй ехээр жэхышэбэ. Үнэниинь арбайжа, ара нюрганиинь арһаяа хуулуулжа байһандал аягүй болоно. Үнэнэйнь узуур үбдэжэ, хүлэйнь улаһаа хүйтэ даажа эхилбэ. Худэлхэеэ айшаба. Тиигээд яашагүй айһаар, маани мэгзэм уншаһаар, гэртээ хариба ха.

Тэрээнһээ хойшо Салдага Ямпил шүдхэр харадаг солотой болоо бэлэй.

* * *

- Та шүдхэр харадаг гээшэлтэйт? - гэжэ хүнэй асуухада:

- Өөрөө харадаггүй һохор хүн гүш? Үглөөгүүр Гамбалай Долгор танайда ороно бэшэ һэн гү? Бүхэли үдэртөө богоһынтнай ойро һууна бэшэ һаал? Нэгэ юумэ эдюулээд гаргахын орондо эхэтнай орон-гаран, хүнэг тудхуураар дайража ябана һэн гүбэ... - гэбэ.

Тэрэ үбэл нэгэ хүршэ айлынь үүсэ хэжэ байба ха. Табан хушуунай томо сараатай улаан сэрэгэй хүнэй ехэ гэдэг буденновка шлем үмдэһэн, хониной арһаар оёгдоһон оодогор хүүртигтэй, ногоон үмдэтэй Салдага Ямпил тарган сарай арһа үбшэжэ байгшадай ойро ерэбэ гэхэ... Тиигээд хии тала уруу заагаад:

- Харагты даа. Ширабай Буда Галсанай Пэлмаа хоёр тээ тэндэ хүзүүдэлдээд ябаһанаа, Пэлмаань хуушан сарай уруу орожо, Ширабайнь Буда хара нохой болоод, тэрүү тэрэ гүйжэ ябашаба, - гэбэ.

Айһан хүнүүдэй һэр-мэр гэжэ харахадань, нээрээ, нэгэ ехэ хара нохой ото шобто гүйгөөд, бусад нохойнуудаар ниилээд, үнэрдэлдөөд, ар-яр ялалдаад, эрхирэлдээд. саашаа хүл хөөрсэг болоод ябашаба. Тэндэ байгшад нюур нюураа харалсаба ха. Нэгэ үбгэжөөл ехэл этээрхэжэ:

-Бурхаан даа! Яаһан аймшагтай юумэ гээшэб даа, - гээл һэн ха.

Салдага Ямпил үнэхөөрөөл шүдхэр харана гэжэ олохон хүн этигэдэг, үдэшэ үглөөгүүр энэ хүнэй оророходо айдаг, энэ хүнөөр уулзахаяа этээрхэдэг болобо. Мүн энэ хүниие шүдхэр харана гэжэ этигэдэгшьегүй хүнүүд биил байгаа. Тэдэнэр Салдага Ямпил тухайда тон ондоогоор хэлэгшэ һэн:

- Салдага Ямпилай худал тэнэг үгэдэ бү этигэгты. Комсомолшууднай бурхан шүдхэр хоёрые үгы гэжэ хэлэдэг. Бурханшье, шүдхэршье гэжэ байхагүй юумэл!

Нэгэтэ би Ямпилтай уулзабаб.

- Ямпил ахай, та юундэ дэмы үгэ хэлэнэ гээшэбта? Үхибүүдые, үбгэд хүгшэдые худал хуурмаг үгөөр юундэ айлганат? Шүдхэр гэжэ үгы юумэ ха юм! - гэбэб.

- Һэ, шүдхэрэй үгы юм һаа, яагаад өөрөө тугаар арайхан ябаһан өөрынгөө хүгшэн эхын хүл шэдэжэрхёо һэмши. Шам тээшээ ёлогод гэжэ хараад, дохолоод саашаа ябашана һэн, - гэбэ.

Олон үгэ хэлэнгүй, арбан шүдэ хам үнгэрбэб. Тэрэ үедэ шүдхэрэй үгы биие ень өөрөөшье һайса мэдэхэгүй, «шүдхэр бии юм» гэһэн хүнүүдээр «байжашье болоо ха» гэдэг, «шүдхэршье, бурханшье үгы юм» гэлсэдэг комсомолшуудаар уулзахадаа, бурханшье, шүдхэршье үгы гээшэл ха гэжэ һанадаг, уһанай урдаһан тээшэ урдалсадаг ябааб.

Түгэдэй Абида гэжэ эмшэ гүрэмшэ ехэ лама манай нютагта нэгэтэ ерэбэ. «Салдага Ямпил гэжэ хүн үнэхөөрөө шүдхэр харадаг гээшэ гү, али худалаар хэлэнэ гээшэ гү?» гэжэ хүнүүд тэрэ ламаһаа асууһан юм.

- Ямпил гээшэтнай заримдаа намда харагдахагүй шүдхэрые харадаг лэ байха, - гэжэ тэрэ лама хэлэбэ.

Тэрээнһээ хойшо Ямпилые шүдхэр харанагүй, худалаар хэлэнэ гэжэ һэжэглэхэ зон улам үсөөн болоо бэлэй. Түгэдэй Абидын хэлэһэнһээ хойшо Салдага Ямпилай элдэб шүдхэрые харахань улам-улам түргэдэжэ, хүнүүд энэ хүнһөө бүришье айдаг, һүрдэдэг болошоо һэн.

* * *

Доодо хорёо гэжэ олон айлнуудай нэлэнхы сабшалангай захада Удаганай Найдан гэжэ бага бөөмһэг һанаатай хүн һууһан байгаа. Баян бүдүүн энэ айлайхи үшөө 1918 ондо халуун үбшөөр үбдэжэ, гэрээрээ үхэшэһэн байба.

Найдан өөрөө «бөө гээшэб» гэжэ заримдаа бөөлөөд байхадаа ядахагүй, һобинтойхон хүн байһан байгаа. Тиимэһээ Найданай гэрэйнь газаа хүн хэсэ сохино, һүниндөө хонхо хонгиргоно гэлсэдэг болобо. Эзэгүй гэрһээнь утаан гарана гээдшье үгэ тараһан юм. Холуур түрэл түдхэмэй болохо айлнууд биишье һаа, шүдхэр болоһон энэ айлай сабшалан сабшажа абадаггүй байгаа.

Тиимэһээ энэ буусынь үтэг шэбхын үсхэн һайн сабшалан жэл бүри сабшагдангүй хагдардаг, хүн энэ сабшалан сабшахаһаа байха ойгуурнь малаа адуулхаяа айдаг, зэбэрхэдэг болошонхой һэн.

- Үбһэнэйнь хосорхын зэргэгүй гү, Удаганай Найдантай үгэеэ ойлголсоно бэзэб даа, - гээд, нэгэ зун Салдага Ямпил буусынь унанхай үсхэн үбһэ сабшажа, бирсагар олон бухал табиба.

- Бурхан зайлуул даа. Яагша хээгшэ ааб даа? Яаһан ой һайтай хүн гээшэб. Удаганай Найданай бууса сабшахын орондо ой шугыда бухалшалаа һаа, холо дээрэ һэн.

- Шүдхэрые харадаг лэ хадаа тиимэ зоригтойл даа. Тезд эзэнэйнь ерээшье һаа, Салдага Ямпил мэхэлжэ, үгэдөө абажа шадахал даа... Ай, бурхан даа,- гэхэ мэтээр хүнүүд хэлсэбэ.

Салдага Ямпил удаа удаагаар хэдэн зун Удаганай Найданай бууса сабшажа абаба. Үшөө гэрыень тойрожо сабшаад дүүрэхэгүй, талын дунда, абар табар хуһад нарһад соо һууһан гэртэнь гал түлеэд, сай шанажа уудаг, оройтоходоо хонодог байгаа.

Нэгэтэ хэншьеб Найданай гэрэй үүдээр шагааба ха. Тиихэдэнь Ямпил Найдантаяа хөөрэлдэжэ һууба гэхэ.

- Найдан, ши яаһан хэнтэг хүн гээшэбши? Амидыдаа хэнтэг гэгдэжэ зондоо мэдэгдэһэн гээшэл һэнши. Тезд мүнөө бүри доро болоо байнаш. Намһаа үнэтэйгөөр шинии үбһэ хэн худалдажа абахаяа байнаб, - гэжэ гэрэйнь дунда гал түлеэд, дабшалан һуужа, шүдхэр болоһон Найдантаяа хөөрэлдэжэ байба ха.

- Ямпил ахай, та тэндэ хонохоёо айнагүй гүт? - гэжэ би асуубаб.

- Юунһээ айхабши даа... Хэнтэг хомхойшье һаа, Удаганай Найдан гээшэмни түни түбшэн хүн байгаа байна. Харин хоёр томо басагадайнь һаалта гээшэ. Али үбгэрһэн намда аляархана юм гү, муугаарни баһана доромжолно юм гү, гээгыемни задалаад, зургаан гээгэ гүрэжэрхиһэн байна. Ядахадаа гээгэеэ тайруулжа хаюулбаб, - гэбэ. Тиигээд табан хушуунай сараатай хуушан шлёмоо абахадань, шодогорхон гээгэнь үгы, мухар хууха үлэһэн байба.

- Удаганай Найданай үхидэй гэмээр наһаараа абажа ябаһан хайран гээгэгнээ һалашабаб даа. Үбһэ сабшахадамни, үхибүүдынь араһаамни угзархаяа болихо. Хажуур дээрээ унашажа, хажууртаа адан алданаб!-гэжэ нэмээбэ.

Тэрэ бууса Салдага Ямпилай сабшадаг болоод байһан үедэ Шэбэртэ нютагтамнай түрүүшын комсомолшууд бии боложо, комсомолой ячейкэ тогтобо. «Комсомолой үүр» гэжэ нэрлэдэг байгаабди. «Комсомолшууд гээшэмнай баяд ноёдтой, мэхэшэд мэдэлшэдтэй, наймаашадтай тэмсэхэ зон юм. Үгытэй ядуушуулда, адаг дунда шадалтай айлнуудта туһалха, түрэнэй, али бүхы хэрэгые ябуулалсаха зон. Тон ехэ эдэбхитэй түрүү залуушуул юм» гэлсэбэ. «Комсомолшууд гуутай бурхан хүзүүндээ зүүхэгүй, тарни маани уншахагүй, ламын эм уухагүй, эхэ эсэгынгээ үхөө һаа, ламанаргүйгөөр худөөлүүлдэг, шүдхэрһөө айхагүй зон юм» гээд хэлсэнэ. «Шүдхэрнүүдтэй бултантайнь тэмсэхэ, мүн шүдхэрые харадаг Салдага Ямпилтай өөртэйнь баһал тэмсэхэ байха» гээд үгэ хүүр тарана.

Комсомолдо ороһон бүлэг залуушуулай нэгэ заримаһайнь эхэ эсэгэнэр хоринод:

- Салдага Ямпилтай бү дойлолдогты. Тэрээнһээл саагуур, тэнгэриһээл наагуур ябагты. Тэрэтнай хүнэй хани бэшэ даа, - гэлдэбэ.

- Салдага Ямпилые нюдарган баяшуулаар хамта заралгада сүлэхэ хэрэгтэй. Хүн зониие худал үгөөр мунхаг болгожо байһан, мэхэ гохын һайгаар Найданай бууса сабшажа эдидэг хүн, - гээд суглаан дээрэ заримад ганиралдана.

Салдага Ямпил олон табые бодожо, һанаа үнөөн болоно. «Яалтай хээлтэй гээшэб?» гэжэ маргана... «Би шүдхэрые харадаггүйб. Олон үгэтэй, тэнэг хадаа худалаар хэлээб. Найданай сабшалан сабшахаяа эдеэрхээб» гэжэ али хүн зондоо үнэн сэхэеэ хэлэлтэй гү, али харадаг шүдхэрөө хараһаар лэ ябаха, сабшадаг буусаяа сабшаһаар лэ байха болоо гү? Нилээд удаан тэнсүүриеэ оложо ядажа хэлбэрһэнэй удаа, яаба хээбэшье худалшан мэхэшэн боложо, комсомолшуудта холын нютаг заруулхагүй, «шүдхэрөөрөө шүргэ хүшөөд, харшанааараа хашаа бодхоогоод» һуужал һууха, үдэр сагай үнгэрхэдэ, юун болоно гэжэ саашадаа харахые шиидэбэ.

Зарим айлнуудай үбһэндөө һаяхан орожо, зарим айлнууд һогообори үбһэ сабшажа үрдеэгүй байһан үе. Салдага Ямпил өөрынгөө хуулита сабшалан сабшажа дүүргээд, хаартаар шүүһэн хана хэлтэгы гэрэйнгээ оёорто бодолгото болон һууна.

- Орхигты саашань, Найданай буусаар яахатнайб. Эдэ комсомолшууд таниие агнана адуулна ха юм, - гэжэ һамганиинь хорино. - Юу зүгнөө ёролоо хүн байгаабта? Ямар тиимэ шүдхэрөө гэнтэ харадаг болообта? - гэжэ байжа һамган гэмэрнэ.

«Найданай буусын үбһэ хуряахыень хуряагаад, комсомолшуудта, үгытэй ядуушуулда абташоо һаа нэгэ муу. Үбһэнэй гамтай бэшэшье һаа, нэрэ түрэмни гамтай. Эдэ шолмонуудта булигдаа һаа, худал хуурмаг үгэ тарааһан, хэлэһэн, зониие мэхэлһэн хүн болохоб. Хүндэ хараалгажа, нохойдо борогдохоб. Шүдхэр лаб үгы гээд комсомолшуудай зондо элирүүлжэ шадаа һаань, энэ сабшалангай эзэд, үни үхэһэн Найданай түрэл түдхэм олоороо тодороод ерэхэ. Тиихэдэ энээнһээ урда сабшаһан үбһэеэ сүм түлэжэ үгэхэ, талада олон мянганай хорёоень үбһөөрөө, хотыень алтаараа дүүргэхэ болохоб. Үнеэн үхэхэдөө, үлүү һүтэй болодог гэгшэл. Найданай буусада үбһэ сабшаагүй, харин хүрзөөр мүнгэ обоолжо байһан хүн боложо хардуулхаб. Хуурмаг мэхынгээ түлөө хуулиин урда харюусаха хэрэг гараха. Үгы даа, шүдхэртэеэ хахасанхаар, өөрынгөө һүнэһэ һүлдэтэеэ хахасаһуу. Шүдхэрөө харадаг зандаа, Найданайнгаа шэбхэ сабшадаг зандаал ябаһуу. Зүб бодоош, Салдага Ямпил! Салдага Ямпил даншье салдаган бэшэ байһан байха. Намайе улаан гараар барижа, улһан шүдэрөөр тушахагүйл байхат!»

Найданайнгаа бууса мүнөө үдэртөө сабшажа орохоор шиидээд, Ямпил газаагаа хажуураа ханханхан сохижо эхилнэ.

* * *

Хара нохойнь хусаад, нэгэ тээшээ гүйшэбэ. Хажуурһаа нюдөө үргэжэ Ямпилай харахадань, Шэбэртын долоон комсомолшуудай эгээл аха эаха, удамарша түрүүнь, һүйтэ атаманиинь болохо Дагбын Ананда ерэжэ ябаба.

Урданай залуушуулдал гэзэгэ гүрөөгүй, үһэеэ эхэнэр хүндэл утаар һаглайса ургуулһан, ара тээшэнь һамаар һамнаһан хүбүүн ойронь ерэбэ. Шэнэ гоё сабхи гуталтай, самса дээгүүрээ ялбагар горьётой шара арһан бүһэтэй. Бүдөөр хайшалһан табан хушуута улаан одо баруун энгэртээ оёнхой байба.

- Һайн! - гэжэ Ананда ойро ерэмсээрээ, дорюунаар, огсом шангаар мэндэшэлбэ.

- Һайн, Ананда, һуутыш!- гээд Салдага Ямпил ойроо байһан модоной тайрадаһа бодхоожо һуулгаад, хамсыгаараа аршаба.

- Зай, Ямпил, та Найдан бөөгэй сабшалан арбаад жэлдэ сабшаат, - гэжэ Ананда эхилбэ.

- Арбаад жэлдэ сабшаагүйб, гурба-дүрэн зун сабшаhан байхаб.

- Хэды жэлдэ сабшаhанаа хожом тоосохобди. Үшөө мүнөө сабшаха hанаатай hууна бээт. Сабшагты, сабшагты. Бидэ буляалдаха бэшэбди. Хаана ямар шүдхэр бии юм, бидэндэ барижа үгэхэт. Үдэшэлэн бидэнэр комсомолшууд ошохобди. Нэгэ шүдхэр баряад, гар хүлыень хүлеэд, клеткэ соо hуулгаад, хаагаад байгаарайгты. Тиигээ hаа газарай хубаариин болоходо, бидэнэр тэрэ сабшалан тамда үгэн үгэхэбди. Ойлгоо гүт? Шүдхэр үхэдэл харабаб гэжэ байжа, хамар доро хахархай аман байнал гээд, hүрьежэ hууха саг дүүрээ. Урданай юумэ ула боложо, мүнөөнэй юумэ зула болоо. Ехэшүүлэй hургуулинууд нээгдэхэ, хүн бүхэн үзэггэ hураха, газетэ ном уншадаг болохо. Тиихэдэ тандал иимэ зонойшье, ламанарайшье мэхэ гохо барагдаха байха.

- Ши, Ананда, өөрөө бэшэг ташаг танидаг, саарhан дээрэ «А» үзэг ормоглодог аад, намда сэсэрхэнэ гүш?

Ананда ехэшье тулгардабагүй.

-Би даб дээрэ бэшэг бүүшье таниhуу... Мүнөөдөө хүдөөгэй эрдэмгүй, балайшье хүн ябаhуу... Яаба-хээбэшье манай энэ Шэбэртэдэ гансашье комсомолой энхэ мэндэ байhан сагта та зониие шүдхэр үхэдэлөөр айлгахагүйт!

- Ши өөрөө минии харадагые харадаг аад, иигэжэ hүрхэйтэhэйш!

- Танай харадаг юумэ би бүүшье хараhууб. Ганса өөрөөл харадаг зандаа ябагты. Яаба-хээбэшье би али бүхы юумые танhаал алад далда, танhаал хёрхоор хаража hуунаб. Танай шүдхэрые харадаггал адляар, би таниие өөрыетнай нэбтэ хаража hуунаб.

- Хэн гэжэ харанабши?

- Худал хуурмаг үгэ тараадаг, зоной харанхы мунхаг байхада баясадаг, үгы шүдхэрөөр айлгажа, бусадай буусын үбhэ эдижэ hуу-hан, нюдарган баядай, хубалза ламанарай баруун гар болохо Салдага Ямпил гэжэ харанаб. Үшөө хэн гэжэ намаар харуулхатнай үдыб! Зүб лэ даа, нээрээл салдаган хүн байгаа байнат. Хүн зон шадажал Салдага нэрэ зүүлгээл даа.

Салдага Ямпил ехэл амгалан тэнюун байхые оролдоно. Онигор уйтахан нюдөөрөө энеэбхилбэшье, дотороо энэ хүбүүе үзэн ядажа харана.

Үшөө хүсэд hахалаа ургаашьегүй hаа, бүдүүн бардаастай дуугай болоhон, сэлмэг сагаан шарайтай, бүхөөр саб hуужа зэргэлhэн дунгигар шүдэтэй, өөрэ нюдэтэй хүбүүн урдань хашалгүй hуужа hууна.

Дагбаев Ананда ойроо hууhан Ямпил тээшээ харана. Нидхэгүй мэльгэн духатай, ёлгоододог онигорхон нюдэтэй, бишыхан шэхэтэй энэ хүниинь нугаhанай хүзүүндэл нарин ута хүзүүгээ урагшань улам ута болгон hунаагаад, хажуур сохижо hууhан алхынгаа эри дээрэ нёлбобо. Хоёр гурба удаа хажуураа сохёод, гэнтэ алхаяа ойроо орхибо.

- Ши, Ананда, комсомолшье hаа, залуу хүн гээшэш. Бодожо, энэ Гомбын абые hуулга, - гэбэ.

- Хэн Гомбын абые хэлэнэт?..

- Ябагааб даа, Сангад Гомбын абые мэдэхэеэ болёо гүш?

Анандада аягүй болобо. Зон соо энэ Ямпил тухай үнинhөө хэлсэдэг үгэ ехэл хүсэтэй байгаа. Үни үхэжэ hалаhан Сангид Гомбын аба ерэбэ гэжэ этигээшьегүй hаа, Ананда хүл дээрээ бодоод, хоёр гараа хармаандаа хээд, урагша хойшоо ябахадажа байба. «Нээрээ энэ хүнэй шүдхэрые харадаг байгаа hаа, үнэхөөрөө Сангид Гомбын абын ерэжэ, мэнэ hаяхан өөрынь hууhан түгэсэг дээрэ hуугаа hаа, юун болоно гээшэб?» гээд, Ананда hанана.

- Ананда, түгэсэг дээрээ hуу. Энэ үбгэншни газар дээрэ hуушаба даа, - гээд Салдага Ямпил Ананда тээшэ сэхэ хараба.

Анандын ехэл адаглажа харахада, Салдага Ямпилай нюдэндэ худал үгэ хэлэжэ байhан хүнэй түхэл үгы байба. «Мүнөө жэлдэ танай нютага ургаса ямар бэ?» гэжэ юрын хөөрэлдөө хэжэ hууhан шэнги, ямаршье хашалгүйгөөр хэлэhэн үгэнь залуу хүбүүе тур зуура жэрхээбэ. «Хэрбээ юушье харадаггүй hаа, яагаад иимээр хэлэжэ шадана гээшэб? Худалаар хэлэhэн, үгы юумэ тухай хэлэжэ байhан хүнэй шэнжэ энэ нюурта үгыл даа» гэжэ Ананда гайхаба. Ананда өөрөө огто үгы юумэ тухай худалаар хэлээд, нюур шарайгаа иимээр байлгажа шадахагүйл бээ даа.

Анандын hууриhаа түргэхэн бодоходо, Ямпилай дотор бии болоhон бүглэгэр шулуунай ехэнхинь унаа hэн. «Иигээ хадаа энэ хүбүүе нугалхада барег» гэжэ бодоод, энэ бодолоо нюур шарайдаа огто үзүүлбэгүй. Үбгэн хүнэй ерэхэдэ, залуу хүнэй бодохоороол бодожо, hуурияа үгэнөөр тон тиимэ байдал оршон тойрон тогтобо. Ямпилай нюур шарайнь анханайнгаал аажам түни түхэл соогоол байна.

- Зай, алин бэ энэ үбгэншни? Би харанагүйб! Үни үхэhэн үбгэн хаанаhаа ерэхэ юм? - гэжэ Ананда зоригтой байхые хүсэбэшье, тугаарайхиhаа нэгэ бага hулашагаар дуугарба.

- Та дуулана гүт? Мүнөөнэй залуушуул иимэл болоол даа,-гэжэ Ямпил саашаа харан асууба. Тиигээд шэхээр хатуу үбгэндэ хэлэhэндэл ута хүзүүгээ улам hунаагаад, хэлэhэн үгэеэ тодоор, нэгэ нэгээр хашхаран hагад дабтаба:

- Та дуулана гүт? Мүнөөнэй залуушуул иимэл үгэ хэлэжэ байдаг болошоол даа...

Салдага Ямпил намhаа айнагүй, тооногүй, али бүгэдые хайша хэрэгээр хаража hууна гэжэ залуухан Ананда hанана. Харин Ямпилынь Анандын нюур шарайн хубилхые, ямар нэгэ мяханай улэ мэдэг татагад гэхые, уралайнь hалганаад абахые, нюдэнэйнь харасые айхабтар бэрхээр мэдэжэ хаража, шудалан ойлгожо hууба. «Халаг даа. Үдэшэ оройхон hаань, энэ хүбүүн hайсахан заригад гэхэл байгаа. Энэ Анандые гартаа абаа hаа, бэшэ таба зургаан нүхэдынь барагтайл бээ» гэжэ сэдьхэнэ.

- Зай, ойлгобо гүт? Мүнөө сомоной зүблэл ошохо хэрэгтэйб. Үдэшэ нүхэдөө абаад ерэхэб. Найданай гэр соо хонохобди. Ямар шүдхэрэй тэндэ байдагые харуулхат! - гэбэ. Тиигээд «Мүнөө эндээ, энэ үбгэнөөрөө хөөрэлдэжэ hуу» гэжэ хэлэн алдаад, юундэшьеб хэлэнгүй саашаа алхалба.

Холохон ошоод, гэдэргээ харана. Салдага Ямпил гансаараал hууна. Ойронь хэншье харагданагүй. «Орхихогүйб даа, би шамайе» гэжэ залуу хүбүүн аман соогоо занана.

Салдага Ямпил Найдан бөөгэйнгөө бууса сабшажа оройхон болгоод, модон гэр соонь гал түлижэ, унтахада зөөлэн байхынь түлөө сэсэгэй хангал үнэртэй, үшөө хатаадүй, даг хүндэ шэбхын үбhэ гуламтын ойро дэбдибэ.

Тээ боро хараан болоод байхада, комсомол хүбүүд үнэхөөрөө орожо ерэбэд.

Дагбын Анандатай хамта Базаров Цырен ерэлсэбэ. Энэ Базаров комсомолдо ороhоншье hаа, аймхай дүүлэгэр, дээрэ зүрхэтэй, hуури байрагүй хүбүүн гэжэ Ямпил мэдэхэ байгаа. Галай ойро hуугаад байхадаа, Ананда Ямпилда бэшэ, хамта ерэhэн нүхэртөө хандаба:

- Базаров, сэхэ хэлэ, бэшэншни юундэ ерээгүйб?

- Гэрэлтэ толгоймни үбдэшоо гэнэ. Хэбтэри.

- Толгойнь үбдөөгүй. Шүдхэрhөө айгааб гээд сэхэ хэлэхэеэ яагааб! Ячейкын суглаан дээрэ хэлсэхэбди.

Шэбэртын зургаан комсомолшуудай аха захань болохо Дагбаев Ананда Салдага Ямпилдаа хандаба:

- Зай... Тамни эндэхи шүдхэрөө бидэндэ харуулха болоот. Гээгыетнай задалаад, зургаан гээгэ болгоод гүрэдэг тэдэ басагадаарнь танилсуулагты. Энэ Базаровнай hамгагүй. Басагадые хараха дуратай байха! - гэжэ Ананда шоглобо.

- Дуугайл даа, юу хэлэнэбши? - гэжэ Цырен улагад гэбэ.

Салдага Ямпил ургаса таряан тухай, хүршэнэр тухайгаа хэлэhэндэл хөөрэжэ ороно.

- Шүдхэрөө харуула гэнэ гүт? Минии шүдхэр бэшэл! Дайда дэлхэйн шүдхэр. Бурхан номоо мартаhан таанар өөhэдөөшье хожомоо хэд болуужабди гээбта? Бурханай диваажанда түрэхэгүйт! Үшөө ямар шүдхэрнүүд болохоёо мэдэнэгүйт...

- Хэн болохобибди гэжэ асуунагүйбди!

- Шүдхэр гээшые хараха хүниинь хараад, үгы хүниинь үгы юм. Заримад шүдхэрые хараад, хэлэhэн үгыень дууладагүй. Нэгэ зариман абяа анирынь дуулаад, дүрсэ бэеыень харадаггүй байха даа.

- Та абяаень дууладаг, бэеыень харадаг гүт?

- Тиимэб.

- Зай, алин бэ? Харуулыт!

Дүүлэгэр аймхай Базаров Цырен шүдхэр тухай хөөрөөн лэ бү гараhай даа гэжэ hанажа hууна. Харин Анандань энэ Ямпилай тон хүдэлсэгүй, лабаар hууhан газарhаа бодонгүй hуухадань, сухалаа хүрэбэ. Шүдхэрые хараагүй аад, хүн зониие мэхэлдэг энэ Салдага Ямпилда, энэ хүнэй худал үгэдэ этигэдэг нютагаархидтаа, шүдхэрэй яахадаа үгыень шадабаритайгаар бусадта ойлгуулжа үшөөл шадахагүй өөртөө сухалдана. Тиигээд хүл дээрээ гүйжэ бодоод, занажа байжа бүхы шадалаараа хашхарба:

- Эй! Найдан шүдхөөр! Бии юумэ hаа, наашаа ерыш! Ерыш, яhа уhыш хуха шэдэхэб!

Иимэ шангаар өөрынгөө хашхараанhаа Ананда өөрөө айжа, гэнтэ дуугай болошобо. Дууниинь юундэшьеб аягүй хүйтөөр, танигдаагүй хүнэй дуундал hанагдаба. Үбдэгынь hалганана. Үгы, Ананда айжа hалганаагүй, энэ Салдага Ямпилда сухалдаhандаа шэшэржэ байна бээ даа.

Аягүй энэ байдалые улам hүжэрөөжэ, гэб гэнтэ золиггүй муухай эльгэ хатаан соностоно.

Анандын «ерыш, орыш» гэжэ өөрөө занан дуудаhан тэрэ шүдхэрынь орожо ерээд, али харанхы углуу хаяаhаа эльгэ хатаба гү? Үгы! hүлэм-hалам гэжэ байhан галай ойро гурбуулан лэ байбад. Ойронь hууhан Салдага Ямпил энэ эзэгүй hүртэй гэр соо hүни hууhандаа бишыхашье этэрхээгүй, өөрынгөө гэр байшан соо бусадта харагдахагүй нүхэдэйнгөө дунда hууhандал hууба. Тэдэ яахадаа иимэ муухайгаар, хүнhөөл ондоогоор, гажа бруугаар энеэбэб? Али шүдхэр харадаг хүнэй hүниин энеэдэн иимэ юм гү? Энэ гэртэй холбоотой элдэб этигэшэгүй үгэнүүд, шүдхэрнүүд тухай али бүхы хөөрөөнүүд Ананда Цырен хоёрто hанагдана. «hүни дунда Салдага Ямпилые дахажа ошоходоо, юу бодоо гээшэбта?» - гэжэ эхэ эсэгэнэрэйнь хориглоошо аягүй байдалые улам ехэдүүлбэ.

Цырен гал соо түлеэ түргэ түргэн удхална.

- Түлеэмни бү дууhагты. Иигээд унтаябди. Али өөhэдынгөө үгы гэдэг шүдхэрhөө иихэдээ айба гүт? - гэжэ Салдага Ямпил ургэ хэлээ хурсадаба.

Тиигээд онигорхон нюдөөрөө хоёр хүбүүдые нэгэ нэгээр гэтэнэ. Нидхэгүй нюураа эльбэнэ.

Хоёр хүбүүд дуугайл hуунад. Зарим хүнүүдэй харабабди гэжэ худалаар хэлэдэг тэдэ али бүхы шүдхэр үхэдэлнүүдhээ үлүү айдаhатайгаар ойронь hуугша энэ Ямпилынь hанагдаба. Энэ хүнэй өөрөө айhан янзатай hэр-мэр гэжэ байгаа hаа, hураггүй дээрэ байгаа. Энэ хүн өөрөө шүдхэрнүүдтэй болзолдоод, мэнэ-мэнэ ерэхыень хүлеэжэ ядажа, үнинэй уулзаагүй аад, тэдэнэрээ үгылжэ hууhаар hанагдажа эхилнэ.

Найдан бөөгэй гэр соо дахяад hүлэм-hалам гэжэ, бүрүүл харанхы болобо.

Эгээл энэ үедэ гэрhээ холохон хонгироод, гэр тойроод дүтэлбэ. Тэрэ дары гэрэй үүдэн нэгэ хүнэй ехэ сухалтайгаар түлхижэрхиhэндэл түрд гэжэ нээгдэшэбэ.

Хоёр залуушуулай доторhоо хүйтэ даажа, үе мүсэнь зааданаараа үбдэжэ, Ананда Ямпил хоёрой тэг дунда аймхай Цырениинь гүйжэ орошобо.

- Энэ золигшни ерэбэл даа. hобшиилгожо, энгэрээ хам гэжэ бүhэ бүhэлхэеэ яагаа гээшэб. Гэдэhэеэ, ала амаяа бүглэхэеэ яагаа гээшэб. Хамаг юумэеэ бултыень харуулhаар оробо ха юм. Зай, хаража hанаагаа дүүрэбэ гүт? Али үшөөл шүдхэр үгы гэхэ байна гүт? Салдага Ямпил худалша байhан байба гү? Ороhон үүдэеэ хаагыш! - гэжэ хэлээд, нэгэ бага hууд гэбэ. Тиигээд бодожо, үүдэеэ хаана.

Хоёр хүбүүдэй дуугай hуухада, Ямпил улам бүри хүхинэ.

- Ананда, харана гүш? Энэ hаглайтараа ургаhан үhыень баряад үзэ!..-гэжэ гараа hарбайба, тиигээд ойроо hууhан хүнэй үhэ бариhандал гараараа эмиржэ, hубижа байжа аашална.

- Яагаашье ута үhэн гээшэб? Зай, иигэд гээд, Найдан, ошохо тээшээ ошо даа. Унтахамнай, - гэбэ. Үгеэ хэлэжэ үрдеэгүй байтарнь дахяад хонхо хонгирбо.

- Баhа ямар үхэдэлынь гэҮшэб? Маяа шабгансань - энээнэй удаган эхэнь ерэбэлтэй?

Хонхо хонхиноhоор, гэр тойрон ойртобо. Тиигээд хаалгаатай байhан үүдэн дахяад хүсэтэйгөөр түрд гэжэ нээгдэшэбэ.

- Энэ маяа шабганса хүбүүгээ дахажа ерэбэл даа... Үүдээ хаагыш! - гээд үүдэн тээшэ хараба. Нэгэ бага hууд гээд, бодожо, үүдэеэ өөрөө хааба.

- Газаа нүхэршни хонхо hэжэрээд, гэр тойрожо ябана гүбэ. Нүхэршни үүдэ нээжэ байна бэшэ аал? Тэнэг хүн үгы! - гэжэ Ананда дуугарба.

- Хэн нүхэр?.. Гараад хараял... - гээд Ямпил хүл дээрээ шударгуугаар бодожо гараба. Хоёр залуушуул пэгэшье алха гээгдэнгүй, зэргэ гаралсанад.

Гэр тойроод ошоходонь, хэншье үгы. hара саб сагаан, холо хүрэтэр ойро тойронхи харагдана. Хэды удаа гэр тойробод, ойрошог байhан абар табар нарhад хуhад соогуур бэдэрбэд. Хонхотой мориншье тэрэ багта үгы. Гэрэй хушалта тээшэшье харабад. Амиды амитан үгы.

Гэртэ орохоёо ябатарнь, гэр соо хонхо дуугарба.

- hэ, хара золигшни хонхоёо хонгиргожо hуунал! - гэжэ Салдага Ямпил өөгшөөн, олзуурхан хэлэнэ.

Гэртэ hөөргөө орожо, үүдэеэ хаагаад, галаа ехээр түлибэд. Гэртэ дуулдааша хонхонь абяагүй болоод, гэрэй шала доогуур, углуу булангаар хонгироод, иишэ тиишээ болон ябуултана.

- Басагадынь орохол аад, таанадhаа ербэдэнэ, түбэгшөөнэ гээшэ, - гэжэ Ямпил лаблана.

Шала доогуур үе-үе энэ буланда, байд гээд тэрэ буланда хонхонууд хонгирно. Гэрэйнь шала набтархан, гурбатай үхибүүнэй багтажа мүлхихын аргагүй.

Энэ үедэ дахяад газаа хонхо хонгироод, дахяад түр-няр гэжэ үүдэн нээгдэшэбэ.

- Аа, энэшни абгань ерээ! Эдэнэйшни түрэлынь юм даа. Арил саашаа, эдэ хүбүүдэй айжа hүрдэжэ байхые харанагүй гүш? Арил, арил! - гээд, Салдага Ямпил галтай сусал абажа, улаа алхиса үүдээр газаашань шэдэбэ.

Салдага Ямпилай газаа гарахада, хоёр хүбүүдынь адли гаралсана. Гэртэ ороходонь, гэртэ оролсоно.

«Түргэн лэ үдэр болоhой» - гэжэ Базаров Цырен хүлеэнэ. «Ямар арга мэхэтэй байба хаб?» гэжэ Ананда Дагбаев гайхана.

Салдага Ямпил галай ойро hуугаад, хаана яажа шүдхэр хараhанаа, хайшан гэжэ шүдхэрнүүдэй аляархаhан гасаалhые, яажа мориинень шүдэрлэhые, яажа үгыень hажааhыень, юумыень эндэ тэндэ нюуhыень хөөрэжэ, hүниин энэ байдалые улам hүртэй бартай болгоно. Энэ хүнэй элитээр, нюдэндэ харагдамаар хөөрэhэн айдаhатай тэдэ үльгэрнүүдые хоёр залуушуул үүрэй сайтар шагнажал hууха баатай болоо hэн.

- Зай, углөөдэр гэртээ харяад, юун гэхэбта? Комсомол болообди гэhэн, шүдхэр үгы юм гэжэ шахаа тангаригаа үгэhэн хадаа шүдхэр үгы гэхэл зон бэзэт. Шүдхэр үгы гэхэл hаа энэ буусын үбhэ сабшаад, тармаад абагты... Би тантай энэ үбhэ буляалдахагүйб. Айгаалгүй hаа, өөhэдөө сабшагты! - гэжэ саадань бэеэ үринэ.

- Сабшахабди. Танай бидэниие шүдхэрөөр айлгаха юумэ үгы! - гэжэ үүр сайха багта Ананда хэлэбэ.

Үүр сайжа, зунай hайхан үглөөгүүр ерэбэ. Хоёр хүбүүд гансата зориг орон, хүхюу хөөрдэм боложо, харин Салдага Ямпил үлэ мэдэг уруу дуруу шэнги болоно.

Үглөөнэй шүүдэртэйдэ үбhэеэ сабшахаяа, хуха хатаhан үбhэеэ шиигтэйгээр тармаха, бухаллахаяа шэбэртээрхин Доодо хорёодоо эртэлжэ ерэнэд. Баруун хойшо хүнэй хашхаралдаан, адуу моридой инсагаалаан, тэргын мөөрэй бархираан таhалгаряагүй дуулдана.

Хоёр залуушуул Салдага Ямпилhаа алхашье гээгдэнгүй дахаад, ажаглан, hүниинь таабариин тайлбари яажашье мэдэжэ ядажа ябанад.

Гэб гэнтэ гэртэ ойрохон хонхо наярба. Уяхан хуhанай мүшэртэ уяатай хонхо тэрэ мүшэр дээрэ шубуунай hуухада, найган ханхинаhан байгаа. Гэнтэ ургэhэн шубуухай хүсэтэйгөөр ниидэхэдээ, уяхан мүшэр бүри ехээр хүдэлгэжэ, тэрэ хонхо хонгиршоhон байба. Салдага Ямпил хадаа адуунай хилгааhаар ута гэгшын оohор томоод, тэрэ ооhоройнгоо нэгэ үзүүрынь хонхынгоо хэлэнhээ уяад, нүгөө үзүүрынь гэрэй араар асаржа, ханаар доошонь буулгажа, шала дээгүүр асаржа, hууhан газартаа уяhан байба. Хүндэ мэдүүлэнгүй үзүүрыень татадаг байба. Тиигэжэ хуhанай үсхэн набша сооhоо хонхо хонгирдог, тэрэ хонхын абяан айhан шэхэнэй дуулахада, гэр тойроод дүтэлhөөр hанагдадаг байба.

Үүдэндэ ошобод. Үүдэнэй можын гэшүүhэнэй нүхэн соо хүсэтэй пружина hуулгагданхай байгаа. Үүдэ хаахадань пружина агшадаг байба. Тиигээд шалын нэгэ далюу хабтагайе Ямпилай хүлөөрөө үлэ мэдэг хүдэлгэхэдэ, пружина hунажа, үүдые түр нир гэтэр нээжэрхидэг байба.

Хоёр залуу комсомолшуудай баяр үгөөр хэлэшэгүй ехэ! Олон жэл соо хүндөөр үбшэлhэн түрэлнүүдтээ айхабтар хүсэтэй hайн эм асараад, хүндэ үбшэнhөөнь эдэгээжэ эхилhэн хүбүүдынь али зэргээр баярлахаб! Эдэ хоёр хүбүүд тон лэ тиимээр баярлан, тон лэ тиимэ омогорхолоор омогорхон байбад!

- Ши, Цырен, яахадаа иимэ ехээр айбаш! Ши шүдхэр бии гээшэ гэжэ этигээш!

- Ананда, ши өөрөө бүри ехээр hэжэглээл байхаш! - гэжэ байжа дуидаа хүхинэд.

Гансал Салдага Ямпил уруу дуруу.

- Хүбүүдни, орхиит даа... Хүн зондо бү хэлэгты! Хайрлагты намайгаа... Таанадаа гасаалхал гэжэ тиигээб, - гэжэ саадань гуйна.

- Бидэниие гасаалха гээ бэшэш! Нютагайнгаа зониие нютагаарнь мэхэлхэ hүрдөөхэ гэжэ байгааб гээд сэхэ хэлэ!

- Эй, ерыт... Ерыт... Бөөгэй гэрэй шүдхэрые амидыгаар баряад байнабди... Ерыт ээ! - гэжэ хүбүүд үбhэшэдые дуудажа, нютагайнгаа хүнүүдые олоор суглуулна. Хоёр хүбүүд энэ hүни болоhон ушарые ехэ яаржа эбдүүсэжэ хөөрэпэд.

- Бөөгэй гэртэ шэбээлhэн тэрэ шүдхэрөө харыт... Тэрэ шүдхэртнай бэеэрээ энэ hуунал даа!

Салдага Ямпилай яажа хонхо хонгиргоhые, яажа үүдэнэй нээгдэдэг байhые хаража үзэжэ, хүнүүд ехэтэ гайхабад.

- Иимэ мэхэ гохо хэхэеэ хаанаhаа hанаа гээшэб?

- Наhатай хүн аад, иимэ мэхэ гаргахадаа, яаhан шадамар байба гээшэб?

- Комсомолшууд зоригтой зон байна даа!

- Хэр ехээр айгаабта?

- Энэ Ямпилнай хэды зун соо Найданай үтэг шэбхэ сабшаа гээшэб? Сабшаhан үбhэнэйнгөө сэн гүрэндэ түлэхэ юм гү, али хэндэ түлэхэ юм?

- Энээниие нюдарган баяшуулай хойноhоо сүлэлгэдэ ябуулхал байна!

- Шэбэртын бодото шүдхэрые нюдөөрөө одоолшье хараабди.

Ехэл муу hууhан Салдага Ямпилай ойро Ананда Цырен хоёр омог баяртайнууд зогсонод.

- Шала доогуур яагаад хонхо хонгирооб? Энэ ушараа үтэр хэлэжэ үг!

- Шала доогуур юунэй хонгирhые би яажа мэдэхэбиб. Эзэтэйл гэр хадань юумэ хонгироо юумэ бэшэ гү?

- Хэрбээ шала доро юумэ хонгироо hаа, юун үхэдэлынь хонгирhон байгаа гээшэб.

- Харин гайхалтай...

Золтой ангуушадай урдаhаа алтан эбэртэй буга өөрөө гүйжэ ерэдэг юм гээд хэлсэдэг. Тэрэ ёhоор, золтой хоёр хүбүүдые улам хүхюу баяртай болгожо, энэ үедэ эзэгүй гэрэй шала дооро үхэр хулганад пиир-шиир гэжэ байжа наншалдабад. Шала доро хулганаанай наншалдахада, хонгёохон хонхо адли хонгиролсобо.

- Одоолшье ойлгообди даа!

- Бидэнэр унага адуунайнгаа, үхэр малайнгаа хүзүүндэ хонхо зүүгшэбди. Харин энэмнай иигэжэ эзэгүй гэрэй шала доогуур гүйhэн хулганаанда хонхо зүүлгэнэ гээшэ гү? Үхэр хулганаагаар шүдхэрэй алба уялга дүүргүүлжэ байhан хуниие хэн гээшэ гэхэбибди?

Гайхалдан, тоншоролдон, аса тармуураа барин, тойроhон үбhэшэдэй, баяртай огсом залуушуулай, комсомолшуудай дунда мэхэ гохын hайтаар сабшаhан үбhэн дээрээ нютагаймнай бодото шүдхэр Салдага Ямпилнай уруу дуруу болошоод hуужал байгаа бэлэй.

Понедельник, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - МЕЛОДРАМА «ПРОГУЛКА В ОБЛАКАХ».
12.10 - ПУТЕШЕСТВИЯ НАТУРАЛИСТА.
12.40 - СЛЕДСТВИЕ ВЕДЕТ КОЛОБКОВ.
13.00-НОВОСТИ.
13.05 - ФИЛЬМ «ОДИНОКАЯ ЖЕНЩИНА ЖЕЛАЕТ ПОЗНАКОМИТЬСЯ».
14.45 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
15.00 - «ВАШ ХОД, ИНСПЕКТОР».
16.00-НОВОСТИ.
16.20 - ДИКИЕ ШТУЧКИ.
16.45 -»СЕМЬЯ ПОЛИЦЕЙСКИХ».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «МИШЕНЬ ДЛЯ ДЕЗЕРТИРА». ДЕЛО 2001 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20-САМИ С УСАМИ.
19.55 - «НИРО ВУЛЬФ И АРЧИ ГУДВИН».
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «ЗВЕРЬ ИЗ БЕЗДНЫ».
23.35 - «ШПИОНКА».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - «ФОРМУЛА ВЛАСТИ». КОРОЛЕВА ДАНИИ.
01.30 - ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО ВОДНЫМ ВИДАМ СПОРТА.
02.00 - «ТЫСЯЧЕЛЕТИЕ».

ВГТРК

6.15-»САГАЙСУУРЯАН».
6.35 - РЕК-ТАЙМ.
6.40 - ГОРОСКОП.

«РОССИЯ»

6.45 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
9.45 - «БИНГО БОНГО».
12.00-ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.20 - ЭКСПЕДИЦИЯ С ИВАНОМ ЗАТЕВАХИНЫМ.
14.15 - ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
14.30 - ВЕСТИ НЕДЕЛИ.
14.45-РЕК-ТАЙМ.
14.50-ГОРОСКОП.
14.55 - МУЛЬТФИЛЬМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - «БУРЯАД ОРОН».
19.10 - ГОРОСКОП.
19.15 - ТОЧКА ЗРЕНИЯ ЖИРИНОВСКОГО.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00-ВЕСТИ.

БГТРК

21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ. МАЛЫШИ!
21.55 · «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «ПРЕСТУПЛЕНИЕ ВЕКА».
02.15 - ФУТБОЛ РОССИИ.
02.45 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
03.00 - «ВЛАСТЬ».
04.50 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ.
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ

6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
9.55 - ЛИЧНЫЙ ВКЛАД.
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - БОЕВИК «СЕДЬМАЯ ПУЛЯ».
13.00, 16.00.
18.00,20.00.23.00.
02.05 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.35 - «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2".
15.45 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».
18.30 - «СКОРАЯ ПОМОЩЬ-2».
19.25 - ВНИМАНИЕ: РОЗЫСК!
20.35, 00.55 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
21.50 - СЕРИАЛ «ШАТУН». 1 СЕР.
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.40 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НА ЗАВТРА.

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15.10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00,23.55 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «КОБРА».

АРИГ УС

8.00 - 0, СЧАСТЛИВЧИК!
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.05 - «СЕЙЛОРМУН».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА.
9.50 - ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - ФИЛЬМ «КЛАССНАЯ ЖЕНЩИНА».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - ТИТАНЫ РЕСЛИНГА НА ТНТ.
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30-МУЛЬТФИЛЬМ.
18.55 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
19.00-БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - ЗНАКОМЫЕ НЕЗНА-КОМКИ.
20.30 - ТРИ ДНЯ С «МОЛОДЕЖЬЮ ЕРАВНЫ.
20.55 - ПОГОДА.
21.00-ОКНА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - КОМЕДИЯ «В ОТРЫВ!».
01.15 - БОИ БЕЗ ПРАВИЛ.

ТИВИКОМ

8.00 - БЕЗУМНЫЙ МИР. ПОГОДА.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55,17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20,17.00-»КИБЕР 9".
9.45 - «ОБЖ, ИЛИ ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - ФИЛЬМ «БЫСТРЕЕ ЗВУКА».
13.25-БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30.22.30 - «24». ПОГОДА.
15.50,21.20 - «МАРОСЕЙКА, 12».
18.20 - «КОЛЬЕ ШАРЛОТТЫ».
20.00 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А.КУШНАРЕВА.
20.55 - «ГРИФФИНЫ».
23.05 - «МОСКИТЫ».

Вторник, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.05 - «КОРОЛЕВА МАРГО».
12.05 - САМИ С УСАМИ.
12.35 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - ФИЛЬМ «ИЩИ ВЕТРА...».
14.45 - «ВАШ ХОД, ИНСПЕКТОР». ЗАКЛ. СЕР.
15.40 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
16.00 - НОВОСТИ.
16.20 - ДИКИЕ ШТУЧКИ.
16.45 - «СЕМЬЯ ПОЛИЦЕЙСКИХ: НОВОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «РАЗГРОМ БАУМАНСКОЙ ГРУППИРОВКИ». ДЕЛО 2001 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - ШУТКА ЗА ШУТКОЙ.
19.55 - «НИРО ВУЛЬФ И АРЧИ ГУДВИН».
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «ЗВЕРЬ ИЗ БЕЗДНЫ».
23.35 - «ШПИОНКА».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - НА ФУТБОЛЕ.
01.30 - РУССКИЙ ЭКСТРИМ.
02.00 - БОЕВИК «ТЕНИ ВОИНОВ: АТАКА НА ОСТРОВ ДЬЯВОЛА».

ВГТРК

6.15 - «ИГРАЙ ГАРМОНЬ, ЗВЕНИ ЧАСТУШКА».
6.40 - ГОРОСКОП.

«РОССИЯ»

6.45, 8.23. 8.53, 9.23 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!

БГТРК

8,15 - ДЕЛОВОЕ ВРЕМЯ.
8.45 - БАЙГАЛ.
9.15 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

9.45 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
10.40 - «И СНОВА АНИСКИН».
12.00-ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.20 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
14.15-ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК

14.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
14.40 - РЕК-ТАЙМ.
14.45 - В ПЕСНЕ - ДУША НАРОДА.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - УЛГУР.
19.00 - ГОРОСКОП.
19.05 - «ХҮДӨӨ НЮТАГ».
19.20 - АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «ИСТОРИЯ ДИЛЛИНДЖЕ-РА».
02.00 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
02.15 - ГОРЯЧАЯ ДЕСЯТКА.
03.10 - «БЕТТИ».
04.00 -ГРОСС-ПОЙНТ».
04.45 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ.
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ

6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
10.10 - «ЖИЛ БЫЛ Я...».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ФИЛЬМ «МИШЕЛЬ».
13.00, 16.00, 18.00, 20.00. 23.00.
01.55 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.35,21.50 - «ШАТУН».
15.45 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».

БГТРК

18.30 - «СКАЗКА О ТРИДЕВЯТОМ ЦАРСТВЕ. В КОТОРОМ НИКТО НЕ УМЕЛ ЧИТАТЬ».СПЕКТАКЛЬ-СКАЗКА ДЕТ.САДА «СТРОИ-ТЕЛЬ».
18.55 - ГОРОСКОП.
19.00 - «РОДНИК ТЕПЛА».

НТВ-3

19.25 - «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ».
20.35,00.45 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.25 - ГОРДОН.

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.00 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15.10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «КОБРА».

АРИГ УС

8.00 - О. СЧАСТЛИВЧИК!
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.05 - «СЕЙЛОРМУН».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - ФИЛЬМ «В ОТРЫВ!».
13.10 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2"

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - «СЕЙЛОРМУН».
18.55 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
19.00 - ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА.
20.00 - «ДЖЕЙН ИЗ ПОМЕСТЬЯ «ЗЕЛЕНЫЕ КРЫШИ».
20.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА
20.45 - МУЛЬТФИЛЬМ.
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ.
23.00 - «ЭКСПРЕСС АЛЬБЕРТО».
01.05 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.

ТИВИКОМ

8.00 - БЕЗУМНЫЙ МИР. ПОГОДА.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС' ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55.17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ»
9.20,17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «ОБЖ, ИЛИ ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - «МОСКИТЫ».
13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30.22.30 - «24». ПОГОДА.
15.50 - «МАРОСЕЙКА, 12». 1 СЕР.
18.20 - «ЗОЛОТАЯ МИНА». 1 СЕР.
20.00 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - «24».
20.55 - «ГРИФФИНЫ».
21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК». 1 СЕР.
23.05 - «ПОЦЕЛУЙ СМЕРТИ».

Среда, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00-НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.05 - «КОРОЛЕВА МАРГО».
12.05 - ШУТКА ЗА ШУТКОЙ.
12.35 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - ДЕТЕКТИВ «КЛЮЧ».
14.20 - «ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ПРИБЫВАЕТ НА ВТОРОЙ ПУТЬ». 1 СЕР.
15.40 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
16.00 - НОВОСТИ.
16.20 - ДИКИЕ ШТУЧКИ.
16.50 - КОМЕДИЯ «ПОХИЩЕНИЕ ЦЕНТРОВОГО».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «ВОЗВРАЩЕНИЕ БОГОМАТЕРИ». ДЕЛО 1992 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - СМЕХОПАНОРАМА.
19.55 - «НИРО ВУЛЬФ И АРЧИ ГУДВИН».
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «ЗВЕРЬ ИЗ БЕЗДНЫ».
23.35 - «ШПИОНКА».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - Д/Ф «СЕРАФИМ САРОВСКИЙ».
01.30 - «ПРОВОДНИК».
02.00 - БОЕВИК «ТЕНИ ВОИНОВ: АТАКА НА ГОРУ СМЕРТИ».

БГТРК

6.15 - «ШЕПОТ ЗЕМЛИ И МОЛЧАНИЕ НЕБА». ДАШИНИМА ДУГАРОВ.
6.40 - ГОРОСКОП.

«РОССИЯ»

6.45, 8.23. 8.53. 9.23 - ДОБРОЕ УТРО. РОССИЯ!

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
8.15 - ДЕЛОВОЕ ВРЕМЯ.
8.45 - БАЙГАЛ.
9.15 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

9.45 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
10.45 - «ЦЫГАН».
12.00 - ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.20 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
14.15 - ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
14.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
14.40 - РЕК-ТАЙМ.
14.45 - БАМБААХАЙ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - ТАМИР.
18.55 - ГОРОСКОП.
19.00 - «ТОЛИ». ХУД.-ПУБЛ. ПРОГРАММА.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00-ВЕСТИ.

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «В ГОРОДЕ СОЧИ ТЕМНЫЕ НОЧИ».
02.40 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
03.00 - «БЕТТИ».
03.50 - ГРОСС-ПОЙНТ».
04.35 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ.
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ

6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
10.10 - «ЖИЛ БЫЛ Я...».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ФИЛЬМ «ШЕЛ ЧЕТВЕРТЫЙ ГОД ВОЙНЫ».
13.00, 16.00, 18.00. 20.00, 23.00, 01.55 - СЕГОДНЯ.
13.30 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.35.21.50 - «ШАТУН».
15.45-КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».
18.30 - «СКОРАЯ ПОМОЩЬ-2».
19.25 - ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ.
20.35, 00.45 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.30 - ГОРДОН.
03.30 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НА ЗАВТРА.

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15,10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30-ДЕТАЛИ.
01.00-»КОБРА».

АРИГ УС

8.00 - О, СЧАСТЛИВЧИК!.
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - «ЭКСПРЕСС АЛЬБЕРТО».
13.10 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2".

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.55 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - «ДЖЕЙН ИЗ ПОМЕСТЬЯ «ЗЕЛЕНЫЕ КРЫШИ».
20.30 - ОТКРОВЕНИЕ. ФОРМУЛА УСПЕХА.
21.00 - ОКНА. ПОГОДА.
22.00-ДОМ. ПОГОДА.
23.00 -»ПРИЧУДЫ ЛЮБВИ».
01.15 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.

ТИВИКОМ

8.00 - БЕЗУМНЫЙ МИР. ПОГОДА.
8.30,17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55,17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20.17.00- «КИБЕР 9».
9.45 - «ОБЖ, ИЛИ ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - «ПОЦЕЛУЙ СМЕРТИ».
13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30 - «24». ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК».
18.20 - «ЗОЛОТАЯ МИНА».
20.00 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - Д/Ф «ГОЛОС ЖИРИНОВСКОГО».
20.55 - ГРИФФИНЫ».
22.30 - «24». ПОГОДА.
23.05 - «ИСТРЕБИТЕЛИ НЕЧИСТИ».

Четверг, 31

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00-НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.05 - «КОРОЛЕВА МАРГО».
12.05 - СМЕХО-ПАНОРАМА.
12.35-ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00-НОВОСТИ.
13.05 - ФИЛЬМ «ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ, ИЛИ ПОСТОРОННИМ ВХОД ВОСПРЕЩЕН».
14.40 - «ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ПРИБЫВАЕТ НА ВТОРОЙ ПУТЬ».
16.00-НОВОСТИ.
16.20 - ДИКИЕ ШТУЧКИ.
16.45 - ФИЛЬМ «ТАЙНА БЕРМУДСКОГО ТРЕУГОЛЬНИКА».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «ТОРГОВЦЫ СЧАСТЬЕМ». ДЕЛО 2001 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.55 - «НИРО ВУЛЬФ И АРЧИ ГУДВИН».
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - ЦЕРЕМОНИЯ ОТКРЫТИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЯ В ЮРМАЛЕ.
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - ПОДВОДНЫЙ МИР А.МАКАРЕВИЧА.
01.30 - СКАНЕР.
01.55 - БОЕВИК «ПАРФЮМЕР».

БГТРК
6.15 - «ГУЛАМТА».
6.40 - ГОРОСКОП.

«РОССИЯ»
6.45. 8.23. 8.53. 9.23 - ДОБРОЕ УТРО. РОССИЯ!

БГТРК
8.15 - ДЕЛОВОЕ ВРЕМЯ.
8.45 - БАЙГАЛ.
9.15- ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
9.45 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
10.45 - «ЦЫГАН».
12.00 - ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.20 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
14.15 - ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК
14.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
14.40 - РЕК-ТАЙМ.
14.45 - ГОРОСКОП.
14.50 - РУССКИЙ МУЗЕЙ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК
18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - ПОД КРЫЛОМ МЕРКУРИЯ.
18.55- ГОРОСКОП.
19.00 - БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК
21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «ЗОЛОТО МАККЕННЫ».
02.40 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
02.55 - «БЕТТИ».
03.45 - «ГРОСС-ПОЙНТ».
04.30 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ,
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ
6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
10.10 - «ЖИЛ БЫЛ Я...».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
11.25 - РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ.
12.05 - КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК.
13.00. 16.00. 18.00, 20.00. 23.00.
02.20 - СЕГОДНЯ.
13.35-СТРАНА СОВЕТОВ.
14.35,21.50 - «ШАТУН».
15.45 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».

БГТРК
18.30-МУЛЬТФИЛЬМ.
18.35-МҮНХЭ ЗУЛА.
18.55-ГОРОСКОП.
19.00 - 65 ЛЕТ ЖЕЛЕЗНО-ДОРОЖНОМУ РАЙОНУ Г. УЛАН-УДЭ.
19.25 - ОЧНАЯ СТАВКА.
20.35, 23.40 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
00.50 - ГОРДОН.
01.50-КОМА.
02.55 - «ОН ИЗ РОДА НАШЕГО...».

СТС - «БАЙКАЛ»
7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15,10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00. 24.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00-»КОБРА».

АРИГ УС
8.00 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
8.45 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА.
9.50 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - «ПРИЧУДЫ ЛЮБВИ».
13.30 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2".
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00- «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - СЛУЖБА ЛИЧНЫХ НОВОСТЕЙ. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
19.00 - ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА.
20.00 - «ДЖЕЙН ИЗ ПОМЕСТЬЯ «ЗЕЛЕНЫЕ КРЫШИ».
20.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА.
20.45 - БИЗНЕС-ЭКСПРЕСС.
21.00-ОКНА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - «ЭЙМОС И ЭНДРЮ».
01.10 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.

ТИВИКОМ
8.00 - БЕЗУМНЫЙ МИР. ПОГОДА.
8.30,17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55,17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20,17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «ОБЖ, ИЛИ ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - «ИСТРЕБИТЕЛИ НЕЧИСТИ».
13.30 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30 - «24». ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК».
18.15 - «Д'АРТАНЬЯН И ТРИ МУШКЕТЕРА».
20.00. 23.00 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.20 - РАДАР-СПОРТ.
20.55 - ГРИФФИНЫ.
22.30 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А.КУШНАРЕВА.
23.05 - ФИЛЬМ «БЕЙ В КОСТЬ».

Пятница, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00-НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.05 - «КОРОЛЕВА МАРГО».
12.00 - ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН.
12.40 - «ТВИНИСЫ».
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - МУЗ. КОМЕДИЯ «СИЛЬВА». 1. 2 СЕР.
16.00 - НОВОСТИ.
16.20 - «ДИКИЕ ШТУЧКИ».
16.45 - ФИЛЬМ «Я НЕ ВИНОВАТ».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «ЖЕРТВЫ ПО ОБЪЯВЛЕНИЯМ». ДЕЛО 2001 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - Д/Ф «ВАЛЕНТИНА ЛЕОНТЬЕВА. «ОТ ВСЕЙ ДУШИ».
19.55 - «НИРО ВУЛЬФ И АРЧИ ГУДВИН». ЗАКЛ. СЕР.
20.55 - ПОЛЕ ЧУДЕС.
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - МУЗЫКАЛЬНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ В ЮРМАЛЕ. I ТУР.
00.35 - «ЧАСЫ ОТЧАЯНИЯ».
02.35 - КОМЕДИЯ «ДУРНОЙ ГЛАЗ».

БГТРК
6.15 - ЗЕЛЕНАЯ ЧЕРЕПАХА.
6.30 - ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АНСАМБЛЬ ПЕСНИ И ТАНЦА «БАЙКАЛ».

«РОССИЯ»
6.45, 8.23. 8.53, 9.23 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!

БГТРК
8.15 - ДЕЛОВОЕ ВРЕМЯ.
8.45 - БАЙГАЛ.
9.15 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
9.45 - «ПО ИМЕНИ БАРОН...».
10.45 - «ЦЫГАН».
12.00-ВЕСТИ.
12.20 - «ЧУДОТВОРЕЦ СЕРАФИМ САРОВСКИЙ'.
13.05- ВСЯ РОССИЯ.
13.20 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
14.15 - ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК
14.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
14.40 - РЕК-ТАЙМ.
14.4 5-ГОРОСКОП.
14.50 - «ДУХЭРИГ».

КАНАЛ «РОССИЯ»
15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - МОЯ СЕМЬЯ.
16.15 - КОМНАТА СМЕХА.
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК
18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - УЯНГЫН ШҮРЭ.
18.55 - ГОРОСКОП.
19.00 - МОЛОДЕЖЬ БУРЯТИИ.
19.15 - «ВАШЕ ПРАВО . ОТВЕТЫ НА ВОПРОСЫ ТЕЛЕЗРИТЕЛЕЙ.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
19.50-АНШЛАГ.
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00 - ВЕСТИ.

ВГТРК
21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «ВАЛЕНТИНА ЛЕОНТЬЕВА: СКАЗКА И БЫЛЬ».
22.40 - ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ.
24.00 - ВЕСТИ.
00.20 - ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ.
01.00 - «ТАЙНА ВИЛЛЫ».
03.05 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
03.25 - «ЛЕГЕНДЫ РИТЫ».
05.10 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
05.20 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ
6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
10.10 - «ЖИЛ-БЫЛ Я...».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
11.25 - БЕЗ РЕЦЕПТА.
12.00 - КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС.
13.00,16.00.18.00.20.00-СЕГОДНЯ.
13.35 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.35 - «ШАТУН».
15.40 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».

БГТРК
18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.50 - ГОРОСКОП.
18.55 - В ПЕСНЕ - ДУША НАРОДА.
19.10 - ПРИСЯГАЯ НА ВЕРНОСТЬ.

НТВ-3
19.25 - «КОМАНДА. RU».
20.35 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
21.40 - ФИЛЬМ «К СЕВЕРУ ЧЕРЕЗ СЕВЕРО-ЗАПАД».
00.20 - СУПЕРБОКС: ДЕРРИК ГЕЙНЕР ПРОТИВ КЕВИНА КЕЛЛИ.
01.20 - КИНО НЕ ДЛЯ ВСЕХ. «ТЕМНЫЙ ГОРОД».

СТС - «БАЙКАЛ»
7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ.
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ»
9.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ».
22.00 - КИНО НА СТС.
00.20 - ДЕТАЛИ.
00.50 - «КОБРА».

АРИГ УС
8.00 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30,20.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА.
9.50 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.25 - ФИЛЬМ «ЭЙМОС И ЭНДРЮ».
13.15 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2".
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - СЛУЖБА ЛИЧНЫХ НОВОСТЕЙ. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - «ДЖЕЙН ИЗ ПОМЕСТЬЯ «ЗЕЛЕНЫЕ КРЫШИ».
20.45 - МУЛЬТФИЛЬМ.
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ.
23.00 - ФИЛЬМ «ТРАМ-ТАРАРАМ, ИЛИ БУХТЫ-БАРАХТЫ».
00.45 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.

ТИВИКОМ
8.00 - ПОГОДА. РАДАР-СПОРТ.
8.30,17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55, 17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20.17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «ОБЖ. ИЛИ ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - «ОКЛЕВЕТАННАЯ».
13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А.КУШНАРЕВА. ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК».
18.20 - «Д'АРТАНЬЯН И ТРИ МУШКЕТЕРА».
20.00 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - «24».
20.45 - НОВОСТИ ФУТБОЛА.
20.55 - «ГРИФФИНЫ».
22.30 - «24». ПОГОДА.
23.05 - «СКОРОСТЬ ПОЛЕТА».
01.10 - «24».
01.30 - «БОЛЬШАЯ ЗАВАРУХА».

Суббота, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СЕЙЧАС ИЛИ НИКОГДА».
8.00 - НОВОСТИ.
8.10 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГЕРКУЛЕСА».
9.00 - «ТВИНИСЫ».
9.20 - ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
10.00 - СЛОВО ПАСТЫРЯ.
10.15 - ЗДОРОВЬЕ.
11.00 - НОВОСТИ.
11.10 - СМАК.
11.30 - «ВОЗВРАЩЕНИЕ ДОМОЙ». Л.ДОЛИНА. ОДЕССА.
12.15 - ШУТКА ЗА ШУТКОЙ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.10 - «ОТВЕТНЫЙ ХОД».
14.45 - Д/Ф «ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ ВСТРЕТИЛ БОГА».
15.15 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
15.40 - Д/Ф «НЕВЕРОЯТНЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ ЖЮЛЯ ВЕРНА».
16.35 - «ТЕМНЫЙ АНГЕЛ».
17.20 - «ТРЫН-ТРАВА».
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.10 - ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ.
22.00 - ВРЕМЯ.
22.25 - БОЕВИК «ТРИНАДЦАТЫЙ ВОИН».
00.20 - МУЗ. ФЕСТИВАЛЬ В ЮРМАЛЕ. II ТУР.
02.25 - ТРИЛЛЕР «МЕРТВАЯ ЗОНА».

«РОССИЯ»
7.00 - «ПЕРВЫЙ ТРОЛЛЕЙБУС».
8.20 - «ДРАКОША И КОМПАНИЯ».
8.45 - ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ.
9.05 - РУССКОЕ ЛОТО.
9.55 - УТРЕННЯЯ ПОЧТА.
10.25 - ГОРОДОК.
10.55 - САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР.
11.55 - «ЗАВТРАК У ТИФФАНИ».
13.55 - В ПОИСКАХ ПРИКЛЮЧЕНИЙ.
15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - «СИЦИЛИАНСКАЯ ЗАЩИТА».

БГТРК
17.00 - ЗЕЛЕНАЯ ЧЕРЕПАХА.
17.15 - РЕК-ТАЙМ.
17.20 - «ТАЙЗАН». САМБУ НОРЖИМАЕВ.
17.40 - СЛОВО О ЗЕМЛЕ БУРЯТСКОЙ.
17.55 - ГОРОСКОП.
18.00 - ПРИМИТЕ ПОЗДРАВЛЕНИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
19.00 - МОЯ СЕМЬЯ.
20.00 - АНШЛАГ.
21.00-ВЕСТИ.
21.20 - «ПОЛИЦЕЙСКИЙ ИЗ БЕВЕРЛИ ХИЛЛЗ-3".
23.20 - «НИРВАНА».
24.00 - ВЕСТИ.
00.20 - «НИРВАНА».
02.00 - «ДОБЕЙСЯ УСПЕХА».
03.30 - ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ РОССИИ. «СПАРТАК» (МОСКВА) - «ЛОКОМОТИВ» (МОСКВА).2-Й ТАЙМ.
04.25 - ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО АВТОГОНКАМ В КЛАССЕ «ФОРМУЛА-1". ГРАН-ПРИ ГЕРМАНИИ. КВАЛИФИКАЦИЯ.
05.40 - «КЛОУН».
06.25 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ
7.35 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.40 - ДЕТЕКТИВ «ЛАБОРАТОРИЯ «КРАСОТКА».
9.00, 13.00. 17.00, 20.00 - СЕГОДНЯ.
9.15 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
9.20 - ДЕТСКОЕ УТРО НА НТВ.
Т0.05 - МУЛЬТФИЛЬМ.
10.10 - БУШУЮЩАЯ ПЛАНЕТА.
11.05 - КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК.
12.00 - КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС.
12.50 - СПОРТ «ЛОТТО 6 ИЗ 49».
12.55 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.15 - ФАКТОР СТРАХА.
14.05 - ФИЛЬМ «ЕЛКИ-ПАЛКИ!..»
15.45 - ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР.
16.10 - СВОЯ ИГРА.
17.20 - ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД.
18.00 - ТРИЛЛЕР «КРОВЬ И ВИНО».
20.35 - «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2".
21.45 - БОЕВИК «ЖИВАЯ МИШЕНЬ».
23.35 - ВСЕ СРАЗУ!
00.10 - ЭРОТИЧЕСКИЙ ФИЛЬМ «ОХОТА ЗА НАСЛЕДСТВОМ».
01.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НА ЗАВТРА.

СТС - «БАЙКАЛ»
12.00 - УТРО С КИРКОРОВЫМ.
13.00 - СКРЫТАЯ КАМЕРА.
13.45-КИНО НА СТС.
16.00 - ПЕРЕХВАТ.
17.00 - ОСП.
18.00 - «АЛЬФ».
18.30 - «УБОЙНАЯ СИЛА».
19.40 - КИНО НА СТС.
22.00 - КИНО НА СТС.
23.50 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
00.50 - КИНО НА СТС.

АРИГ УС
8.55 - НАРОДНЫЙ КОНКУРС «СЛАВА ЗА МИНУТУ».
9.45 - «ФИГЛИ-МИГЛИ». ПОГОДА.
10.10 - «КОАЛЫ НЕ ВИНОВАТЫ».
10.35 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
11.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
12.05 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
12.45 - МОСКВА: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ.
13.20 - «ТРАМ-ТАРАРАМ, ИЛИ БУХТЫ-БАРАХТЫ».
14.55 - ШОУ БЕННИ ХИЛЛА.
15.30 - «ФИГЛИ-МИГЛИ».
16.00 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2".
16.50 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
17.15 -ЖИЗНЬ В СЛОВЕ.
17.45 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.45 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА.
19.00 - ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА.
20.00 - «ДЖЕЙН ИЗ ПОМЕСТЬЯ «ЗЕЛЕНЫЕ КРЫШИ».
20.30 - «ФИГЛИ-МИГЛИ».
21.00- БРЕМЯ ДЕНЕГ.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - ФИЛЬМ «ВСЕ ВОЗМОЖНО, БЭБИ».
01.15 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.
02.00 - ФИЛЬМ «Я - СЛЕДОВАТЕЛЬ..».

ТИВИКОМ
8.00 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А.КУШНАРЕВА.
8.20 - ПОГОДА.
8.30 - ДИКАЯ ПЛАНЕТА.
9.25 - «ДЕННИС-НЕПОСЕДА».
9.50 - «ДИНОЗАВРЫ».
10.15 - «ХИТКЛИФ».
10.40 - ГРИФФИНЫ».
11.40- ОЧЕВИДЕЦ,
12.15 - ФИЛЬМ «СТРЕЛА ЛЮБВИ».
13.55 - ТАКАЯ ПРОФЕССИЯ.
14.30 - «24». ПОГОДА.
14.50 - «1/52».
15.05 - ФИЛЬМ «СМЕРТНЫЙ ВРАГ».
17.00 - ОТРАЖЕНИЕ.
17.55 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ. ПОГОДА.
18.30 - КЛУБ «БЕЛЫЙ ПОПУГАЙ».
18.50 - ЛУЧШИЕ ШОУ МИРА С УРМАСОМ ОТТОМ.
19.45 - ФИЛЬМ «СМЕРТЬ НЕГОДЯЯ».
22.30 - «24». ПОГОДА.
23.00 - «СКАЛОЛАЗ».
01.30 - «24».
01.50 - ФИЛЬМ «ДВЕ ЖИЗНИ».

Воскресенье, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СЕЙЧАС ИЛИ НИКОГДА».
8.00 - НОВОСТИ.
8.10 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГЕРКУЛЕСА».
9.00 - «ТВИНИСЫ».
9.20 - СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!
9.50 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
10.10 - В МИРЕ ЖИВОТНЫХ.
11.00 - НОВОСТИ.
11.10 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
11.30 - ПОКА ВСЕ ДОМА.
12.10 - ДОГ-ШОУ
13.00 - НОВОСТИ.
13.10 - КОМЕДИЯ «ЧЕРНОМОРОЧКА».
14.40 - БОЛЬШИЕ РОДИТЕЛИ.
15.15 -ДИСНЕЙ-КЛУБ.
15.40 - КЛУБ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ.
16.20 - «РОБИНЗОН КРУЗО».
18.05- «ЕРАЛАШ».
18.30 - ЖИВАЯ ПРИРОДА.
19.25 - «ЯНТАРНЫЙ ПРИЗРАК».
20.15 - «БОЛЬШОЙ ПАПА».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - МУЗ. ФЕСТИВАЛЬ В ЮРМАЛЕ. III ТУР.
00.35 - БОКС. БОИ СИЛЬНЕЙШИХ ПРОФЕССИОНАЛОВ МИРА. РИКАРДО МАЙОРГА - ВЕРНОЙ ФОРРЕСТ.
01.35 - БОЕВИК «ПОЕЗД».

«РОССИЯ»
7.00 - «ЧТО У СЕНЬКИ БЫЛО».
8.15 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.40 - «ДРАКОША И КОМПАНИЯ».
9.05 - СТУДИЯ «ЗДОРОВЬЕ».
9.35 - СБОРНАЯ РОССИИ.
10.05 - «ТВ БИНГО ШОУ».

БГТРК
10.35 - «САГАЙ СУУРЯАН».
10.52 - РЕК-ТАЙМ.
11.00- ВЕСТИ НЕДЕЛИ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
11.15 - ГОРОДОК.
11.45 - «БОЛЬШАЯ ПРОГУЛКА».
14.05 - ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ.
15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - МИР НА ГРАНИ.
15.55 - КОМНАТА СМЕХА.
16.55 - «ДОРОГА НА АРЛИНГТОН
19.00 - ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ, ПОСВЯЩЕННЫЙ ДНЮ ВДВ
21.00 - ВЕСТИ.
21.20 - «ТОТ, КОТОРОГО ЗАКАЗАЛИ
23.10 - «НЕЖИТЬ».
24.00 - ВЕСТИ.
00.20 - «НЕЖИТЬ».
01.10 - «ЭХО «СЛАВЯНСКОГО БАЗАРА». КОНЦЕРТ БОРИСА МОИСЕЕВА.
02.35 - ЧЕМПИОНАТ МИРА ПО АВТОГОНКАМ В КЛАССЕ «ФОРМУЛА-1". ГРАН-ПРИ ГЕРМАНИИ.
04.45 - «СЕМЬ ДНЕЙ».
05.25 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
06.00 - ВЕСТИ.
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ
7.05 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.10 - «ПОЕЗД ИДЕТ НА ВОСТОК».
8.35 - ДЕТСКОЕ УТРО НА НТВ.
9.00, 13.00. 17.00, 20.00- СЕГОДНЯ.
9.15 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
9.20 - ДЕТСКОЕ УТРО НА НТВ.
10.00 - МУЛЬТФИЛЬМ.
10.15 - БУШУЮЩАЯ ПЛАНЕТА.
11.05 - ШАР УДАЧИ.
11.20 - «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА».
12.15 - РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ.
12.50 - ИГРАЕМ В «КЕНО».
12.55 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
13.15 - ФАКТОР СТРАХА.
14.05 - «РЫЖАЯ СОНЯ».
15.50 - ВКУСНЫЕ ИСТОРИИ.
16.05 - СВОЯ ИГРА.
17.20 - ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД.
17.55 - КОМЕДИЯ «РОКСАНА».
20.35 - «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2".
21.40- «АД В ПОДНЕБЕСЬЕ».
00.50 - «БЕССМЕРТНЫЙ».
02.25 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НА ЗАВТРА.

СТС - «БАЙКАЛ»
12.00 - УТРО С КИРКОРОВЫМ.
13.00 - ОСП.
14.00 - КИНО НА СТС.
16.00 - СКРЫТАЯ КАМЕРА.
17.00 - КРЕСЛО.
18.00 - «АЛЬФ».
18.30 - «УБОЙНАЯ СИЛА».
19.40 - КИНО НА СТС.
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - СУПЕР!

АРИГ УС
8.55 - НАРОДНЫЙ КОНКУРС «СЛАВА ЗА МИНУТУ».
9.50. 15.35 - «ФИГЛИ-МИГЛИ».
10.15 - «КОАЛЫ НЕ ВИНОВАТЫ».
10.35-ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА.
11.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
12.05 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
12.50 - БОИ БЕЗ ПРАВИЛ.
13.20 - «ВСЕ ВОЗМОЖНО»
16.05 - СЛАВА ЗА МИНУТУ.
17.05 - ШОУ БЕННИ ХИЛЛА.
17.30 - БЛАГАЯ ВЕСТЬ.
18.00 - ТИТАНЫ РЕСЛИНГА НА ТНТ
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - ШОУ БЕННИ ХИЛЛА.
20.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА
20.50 - МУЛЬТФИЛЬМ.
21.00 - ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - «ГУСАРСКАЯ БАЛЛАДА».
01.05 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.
01.45 - «ВРЕМЯ РАСПЛАТЫ».

ТИВИКОМ
8.00 - ПОГОДА.
8.15 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А.КУШНАРЕВА.
8.30 - ДИКАЯ ПЛАНЕТА.
9.25 - «ДЕННИС-НЕПОСЕДА».
9.50 - «ДИНОЗАВРЫ».
10.15 - «ХИТКЛИФ».
10.40 - ГРИФФИНЫ».
11.40 - «ВОВОЧКА».
12.15 - МИРОВЫЕ РОЗЫГРЫШИ.
12.50 - «НАЧАЛЬНИК КАРУСЕЛИ».
13.55 - ВОЕННАЯ ТАЙНА.
14.30 - «24». ПОГОДА.
14.50" ЛОТЕРЕЯ АВТОВАЗА.
15.05 - ФИЛЬМ «ЛАРЕЦ МАРИИ МЕДИЧИ».
17.00 -ОТРАЖЕНИЕ.
17.55 - МУЗ. ПОЗДРАВЛЕНИЯ. ПОГОДА.
18.20 - ШКОЛЬНОЕ ТВ.
18.50 - «ГРАФ МОНТЕ-КРИСТО».
20.00 - «СКАЛОЛАЗ».
22.30 - ВСЕ ДЛЯ ТЕБЯ.
23.00 - «ХОРОШИЙ СЫН».

БАТА-ДАЛАЙ ОЧИРОВ
(1874-1913)

Ниитын, гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, богонихон наhан соогоо нилээдгүй ехэ юумэ хэhэн буряад-монгол арадай солото хүнүүдэй нэгэн Бата-Далай Очировай ажал ябуулга тухай тобшохоноор хөөрэхын аргагүй.

Харгана угай энэ хүн 1874 ондо Согто-Хангилай Жабхараа нютагта түрэhэн юм. Агын Дүүмын приходской hургуули дүүргээд, Шэтэ хотын училищи эрхим hайнаар дүүргэмсээрнь, Бата-Далай Очировые 1892 ондо Агын hургуулида багшаар табиhан байдаг. Эндэhээл Агын Дүүмын захиргаанай албанда табигдаhаар, тэрэ сагайнгаа ажабайдалай орёо урасхал руу ороhон хүн гэжэ намтарынь харуулдаг.

Хурдан хурса ухаатай, бэлигтэй энэ хүн яhалашье эртүүр бэеэ бэелhэн юм гэжэ ажал ябуулгань гэршэлдэг.

Забайкалиин областиин бусад яhатад 1907 ондо Бата-Далай Очировые Гүрэнэй Дүүмэдэ депутадаар hунгаа бэлэй. Бусад яhатад өөhэдынгөөл дундаhаа түлөөлэгшые hунгаха гэжэ дээрэhээ бууhан заабаряар hунгалта үнэргэгдэhэн юм аабза. Иигэжэ буряад-монголшууд, тунгусууд өөрын түлөөлэгшэтэй болоhон юм. Петербург хотодо Агын буряад зоной аша туhые хамгаалжа, Дүүмын депутадуудай урда элидхэл хэhэн, үгэ хэлэhэн түүхэтэй.

1908 ондо Бата-Далай Очиров Агын волостиин захиргаанай ударидагшаар (старшина) hунгагдаа hэн. Энэл жэлдэ Агада урьhаламжын хамтарал байгуулба. Удаань 1910 ондо П.Д. Мурзинтай суг хүдөөгэй кооперативна нэгэдэл Ага hуурында тогтооhон байгаа.

Арад зоноо үзэг бэшэгтэ hургаха ажалаа даамгайгаар ябуулжа ороhон хүн байhан юм. Тэрэнэй үүсхэлээр хэдэн нютагуудта эхин шатын hургуулинууд нээгдээ hэн. Бата-Далай Очиров эдэ бүхы ажалайнгаа хажуугаар уран зохёол бэшэхэ, оршуулга хэхэ саг олодог байгаа. Ородой уран зохёолшод И.А. Крыловой баснинуудые, Л.Н. Толстойн зарим зохёолнуудые оршуулhаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ.

Ажабайдалай орёо эрьесэдэ дайрагдажа, Бата-Далай Очиров ороойдоол 39-тэйдөө хайран наhантаяа хахасаа бэлэй. Иимэ гашуудалта ушараар буряад-монгол арадай нүгөө суута хүбүүн Элбэг-Доржо Ринчино ялас гэмэ удхатай статья соогоо Б-Д.Очировай ажал ябуулгые тодорхой мэдэнээр харуулаа hэн. Буряад-монголшуудай хүгжэлтын саашанхи замай эрьюулгэ дээрэ иимэ ходоро гарама хүнүүд ябаал даа гэжэ энэ гуниг гашуудалай үгэнүүдынь харуулна.

Будда бурханай номнол hургаалнуудай согсолбори болохо «Дхаммапада» гэжэ ном бии. 1881 ондо эрдэмтэн Макс Миллер энэ номые пали хэлэнhээ англи хэлэн дээрэ оршуулhан түүхэтэй. М. Миллерэй номые 1898 ондо ород эрдэмтэн Н. Герасимов «Путь к истине» гэжэ нэрлээд, ород хэлэн дээрэ хэблэhэн байгаа. Н. Герасимовай энэ номые Бата-Далай Очиров буряад-монгол хэлэндэ оршуулаа hэн. М. Манибадараев хуушан монголhоо буряадшалжа бэшэhэн байха юм. Энээнииень уншагшадайнгаа hонорто дурадханабди.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ.

«ҮНЭНЭЙ МҮР»

I. ХОЁР ШҮЛЭГТЫН ЗҮЙЛ

1. Бидэнэй ажабайдал болбол hанаа сэдьхэлэй болбосорол бэшэ гү? Тэрэ зүрхэн соомнай түрэхэдөө, hанал бодолhоо эхи үндэhэтэй юм. Хэрбээ хүн муу hанажа хэлээ hаа, али хээ hаа, тэрэнэй хойноhоо мухариhан мэтэ.

2. Бидэнэй ажабайдал hанаанай болбосорол болоод, зүрхэндэ түрэжэ, hаналаар хэгдэнэ. Хэрбээ hайн hанаанhаа хэлээ hаа, хээ hаа, тэрэнэй хойноhоо баяр баясхалан өөрынь hүүдэр мэтэ дахаха.

3. Тэрэ намайе илаба, намайе баhаба, намаар барлаг хэбэ, намайе дайраба гэхэ мэтэ hаналаар худхаляатаhан зүрхэнэй хорото сэдьхэл hүнэхэгүй.

4. Тэрэ намайе илаба, баhаба, дарлаба, дайраба гэхэ hанал үгы hаа, тэрэ хорото сэдьхэлhээ зайсаhан болоно.

5. Мүнхэ ёhо болбол хорото сэдьхэлэй болбосорол, мүн хорото сэдьхэлээр дарагдаха бэшэ, hайн hайхан сэдьхэлээр hүнөөгдэхэ.

6. Хүн өөрынгөө ябадал олонхидоо дэмы ехээр шүүмжэлдэггүй. Хэн нэгэн өөрыгөө шүүмжэлдэг байгаа hаа, тэрэ хүн хэрүүл тэмцэлhээ хахасана.

7. Хэн жаргаха хүсэлтэй болоод, теэд шунаха hанаанинь болингүй, эдеэ хоол хэмгүй ехээр эдихэhээ гадна, залхуу болоод, hанаа амар байгаа hаа, тэрэ хүнэй гэнтэ үхэхэнь багахан модые hалхинай унагааhантай адли болоно.

8. Жаргалые бэдэрэнгүй, шунахай сэдьхэлээ номгоруулжа, эдеэ хоол бага зэргээр хэрэглэн ябабал, үнэн хатуужалда хүртэхэ. Харин хүдэр hалхин хүмэрюулдэг.

9. Хэн нүгэлөө арилгангүй, санаартанай хубсаha үмдөөд, хэшээнгые (ёhо журам) баримталангүй, үнэн зүбые хайхарангүй байгаа hаа, тэрээндэ санаартанай хубсаhан таарахагүй.

10. Нүгэлhөө хахасажа, муу ябадал огтолон орхижо, үнэниие hахидаг болоhон гансал тэрэ хүн санаартанай (номто) хубсаha үмдэхэ болоно.

11. Хэн худалтай үнэниие худхан, үнэниие худал болгон хэлэбэл, тэрэ хүн хэзээдэшье үнэниие олохогүй, эндүүрэлдэ баригдажа, ошохын орон үгы болохо.

12. Хэн худалые худал гэжэ элирүүлээд, үнэниие үнэн гэжэ танибал, тэрэ хүн үнэндэ ойртоhон болоод, бата замаар ябана.

13. Муу хушалтатай барилгые бороогой уhанай hаадгүйгөөр нэбтэ норгоhон мэтэ, буян хэлгээр халхалагдаагүй зүрхэндэ шунахай сэдьхэлэй хорон бэлэхэнээр нэбтэрэн ороно.

14. Нягта hайн хушалтатай барилгые бороогой уhанай дабахагүй мэтэ буянаар hахигдаhан зүрхэндэ шунахай сэдьхэлэй хорото уhан орохо аргагүй болоно.

15. Муу үйлэ үйлэдэгшэ болбол энэшье ба хойто түрэлдөө уйлаха. Нүгэлтэ хүн хоёр юртэмсэ доро гасалан амсаха болоод, өөрынгөө хэhэн үйлын үриие мэдэжэ, зобохо ба уйлаха болоно.

16. hайн ябадалта хүн энэ юртэмсэдэ жаргал эдлээд, хойто түрэлдөөшье баясаха. hайн hанаата энэшье, хойто түрэлдөөшье жаргаха болоод, өөрын хэhэн үйлын арюун ба амгалан үриие үзэжэ баясаха.

17. Муу үйлэ үйлэдэгшэ энэ ба хойто түбидэ зоболон эдлэхэ. Нүгэлтэ хүн энэ юртэмсэдэ зобоод, хойто түрэлдөөшье зобохо, тэрэ болбол муу болбосорол үзэжэ зобохо ба муу мүрөөр ябажа, зоболон эдлэхэ.

18. hайн ябадалта хүн болбол наhан соогоо жаргаад, хойто түрэлдөөшье жаргал эдлэхэ. hайн hанаата хоёр юртэмсэдэ жаргал эдлэжэ, hайн үйлын болбосорол үзэжэ баясан, hайн мүрөөр ябажа баясаха.

19. Бага эрдэмтэй хүн hургаал ёhо hайнаар номнобошье, өөртөө тэрэ номнолоо хэрэглэхэгүй. Тэрэ хүн хони hайнаар адуулагша хонишон мэтэ болоод, үнэн дээрээ номой hургаалые оюун ухаандаа шэнгээжэ, болбосоруулаагүй дээрэhээ үнэндэ ойртохогүй.

20 Хэн атаархалай, хорото сэдьхэлэй шунахай hанаае зосоогоо hүнөөжэ, үнэн эрдэмэй сан баряад, оюун ухаагаа hайжаруулжа, номой hургаал ёhо номнохонь үсөөншье hаа, тэрэ хүн үнэхөөр hургаалые сахигша болоод, номто хубсаha үмдэхэ ёhотой болоно.

II. БУЯН ХЭХЭ ЗҮЙЛ

21. Буян хэхэ (бисалгал) гээшэ үхэлгүйе олохо мүр болоно. Хүнгэн hанал - үхэлэй зам болоно. Бисалгал доро hэригшэд хэзээдээшье үхэхэгүй. Хүнгэн hаналтай хүн өөрөөшье мэдэнгүйгөөр үхэhэн мэтэ болоно бэшэ гү?

22. Сэдьхэлээ хэзээдэ заhажа, буян хэжэ, үнэн доро орогшод тэрэ сагта жаргажа, түгэс хубитанай баяраар баясан сэнгэнэ.

23. Ухаан бодолоо, бэе махабадаа хатуужуулжа, хүнгэн hаналhаа хахасажа, үнэхөөр шадал түгэс болоhон ухаатан нирваан гэжэ жаргалта ороноо хүрэхэ.

24. Гэмтэ ябадал тэбшээд, hайхан hанаанда орожо, арюун ябадалтай болоод, ёhо сахибал, номхон абари бисалгабал, иимэ хүн алдар дахан, улам хүгжэхэ.

25. Хэзээдэшье буян үйлэдэжэ, сэдьхэлээ хүнгэн hаналаар hамааруулангүй, үнэн сэхээр ябаhан hайн абаритай ухаатан ямаршье уhанай үертэ абтахагүй бэхи олтирог бүтээжэ, тэрээн дээрэ hууhан мэтэ болоно.

26. Тэнэгүүд сэдьхэлэй hамааралгада (алгасалда) жүдхэн тэгүүлхэ. Ухаатайшуул сэбэр сэдьхэл нюуса сангай эрхим зүйл мэтэ hахиха.

27. Сэдьхэл hамааруулдаг бодолдо ба шунахай сэдьхэлэй жаргалда бү абта, гансахан бисалгал доро агшам зуура хубилшагүй жаргал олохо.

28. Мунхагай урьхаhаа алдуужа, эрдэмэй үндэр хабсагай дээрэ гараhан ухаатан тэнэгүүдые доошоо хараха. Уулын бооридо үймэлдэгшэдые орьёл ороойноо хараха мэтэ, амар байhан тэдэнэр уласай үймөө үзэхэ.

29. Хооhон үймөөшэдэй дунда бодолгото боложо, нойртоо дарагдагшадай дунда нойр хүрэхэгүй хүн талын адуунай дунда тэжээмэл хүлэгэй орожо ерэhэн мэтэ болохо.

30. Хурмаста ухаанай хүсөөр тэнгэринэрые өөрынгөө эрхэдэ хуряан оруулба. Арад оюун ухаае магтаба. Хүнгэн ухаан хаанашье гологдохо.

31. Даяан шүтэгшэ бисалгалдаа баясаха. Тэрэ зальхай ухаанhаа наhаараа холодоно. Ухаатан галда адли бэеын ба сэдьхэлэй хүлигые таhална.

32. Даяанша бисалгал доро айха. Баяраар ханаха. Тэрэ хүнгэн hанаан бодолhоо холодоно. Ухаатан олоhон дээдэ ехэ онол аргаяа алдадаггүй. Тиихэдээ тэрэ хүн нирваанда ойртоhон болоно.

III. СЭДЬХЭЛЭЙ ЗҮЙЛ

33. Мэргэшүүлэй харбахадаа hомоёо (hуршаяа) сэхэ болгохо мэтэ, номто мэргэд (ухаатайшуул) дорьбожо үсэрхэдэг, нимгэн ба бирагүй сэдьхэлээ сэхэлдюулэн заhаха.

34. Түрэлхи уhанhаа гаргагдажа, хуурай газарта орхигдоhон загаhанай собхорхо мэтэ, бидэнэй зүрхэн үхэлhөө айн, хэзээдэшье эрбэгэнэхэ.

35. Үсэд болоод, hанаагаар баригдашагүй, хэдэр ухаагаа номгоруулан hургаха ушар амгалан hайхан хэрэг болоно. hургуулита оюун (ухаан) жаргал асарха болоно.

36. Мэргэд (ухаатайшуул) хүшэр урасхалай дунда хоротой hанаанhаа сэдьхэлээ сахиха болоно. Юундэб гэхэдэ, номгоруулагдаhан сэдьхэл жаргал асардаг.

37. Холуур. гансаараа зайжа, зүнэжэ ябаhан hанал бодолоо ургалжа, үнэнэй мүртэ оруулhан, эрхэдээ барижа номгодоhон хүнүүд үхэлэй үзэнэй (Марын) урьхаhаа мултарhан болоно.

38. hамааралгүй, хёмороогүй туhатай хоротой гэжэ илган hанахагүй сэдьхэлтэй хүн болбол нисваанисhаа (гасалан, зоболонhоо) hэринэ.

Иимэ сэдьхэл юунhээшье айдаггүй.

39. Бэе эбдэрхэдээ, ехэ хэбрэг. Сээр hаба мэтэ гэжэ мэдэжэ, ухаагаараа бата бэхи хэрэм бүтээжэ, эрдэмэй зэбсэг барин, дурани булигшад, (Марада) добтологты. Тэрээниие илаhанай hүүлээр hуларшагүй hэримжэ хэрэгтэй болохо.

40. Ай-яа, удангүй энэ бэешье тангайжа, газарта хэбтэхэ. Баарма (баарhан), тэрэ мэдэрэлгүй болон, эзэгүй орхигдон, хэбтэхэ.

41. Дайсан дайсандаа хоро хүргэн, үhэрилдэхэ. Муу hанаата хүн үзэн ядан харюусаха. Ай, үнэниие олонгүй, төөриhэн ухааншни шамда эдээнhээ бүри ехэ хоро хүргэхэ.

42. Эсэгэ, эхэ ба бүхы түрэлхитэн болоод, улас ороншни шамда тиимэ ехэ туhа хүргэжэ шадахагүй. Зүгөөр үнэнэй мүртэ ороhон ухааншни шамда бүри ехэ туhа хүргэхэ.

IV. СЭСЭГЭЙ ЗҮЙЛ

43. Хэн энэ газарые илажа, үхэлэй эзэнэй хаан түрэ ба эрхэтэ тэнгэринэрые тоброг болгохоб? Амгалан түрэлтын hайхан сэсэг hунгажа олохо мэтэ, хэн hайн ябадалай гэгээн замые олохоб?

44. Үнэн замда ороhон шабинар энэ газарые илажа, үхэлэй эзэнэй ба тэнгэринэрэй хүсэ эрхые илажа шадаха. Амгалан түрэлтын hайхан сэсэг hунгажа абаха мэтэ, үнэниие үзэгшэ шаби hайн ябадалай hургаал замые бэдэрэн бариха.

45. Өөрынгөө бэеын хэбрэгые мэдээд, энээхэн ябадалаа зальва (мэхэ, худал), зэрэлгээн мэтэ гэжэ бодоhон хүн дурани булигшын (Марын) сэсэгээр шэмэhэн эзэндэ харагдангүй үнгэрхэ.

46. Нойрсоhон балгадай (hууринай) уhанай үертэ гэнтэ абтаха мэтэ, сэсэгүүдые түүжэ, хүсэхэ жаргалаа бэдэрэн уугша хүниие үхэлэй эзэн гэнтэ ерэжэ абаашаха.

47. Жаргалай сэсэг түүжэ, шунал дуранда абтаад, hанаа амар ябаhан хүниие

үхэлэй эзэн нэхэжэ, хүсэлөө ханаагүйдэнь абажа ошохо.

48. Зүгынүүд сэсэг бүхэниие эрьебэшье, үнэр ба үнгыень абангүй, гэмтээнгүй, бал суглуулха мэтэ, мэргэд (ухаатайшуул) hууринай дундуур аалихан ябаhаар гараха.

49. Мэргэд бусад зоной муу hанаа ба гэм алдуу, нүгэлтэ үйлые ажаглахагүй ха юм. Ухаатан имагтал өөрынгөө ябадал ба гэм алдуугаа шэнжэлдэг байна.

50. Хэн hайхан номнол хэды хэлэбэшье, тэрээнтэйгээ зохилдуулан бэеэ абажа ябаагүй hаа, тэрэ номынь үзэхэдэ hайхан байбашье, үнэргүй сэсэг шэнги болоно.

51. Номой үгэ, hургаалые номнолоод, тэрээндээ зохилдуулан өөрөө ябаа hаа, тэрэ hургаал номнолынь үнгэ ба үнэр hайта сэсэгтэ адли болоно.

52. Обоо хүбөө сэсэгээр олон hайхан гүрлөө холбожо болохо, тэрээн шэнги хүнүүдшье энэ дэлхэйдэ түрэхэдөө, олон hайн хэрэгүүдые бүтээжэ шадаха болоно.

53. Зади ба замбага сэсэгүүдэй үнэр hалхи hүрижэ ошохогүй, гансахан лэ hайн хүнэй туhа хаанашье хүрэжэ шадана.

54. Улаан занданай ба задиин үнэрнүүд, замба ленхобын үнэрнүүдшье hайн ябадалтаhаа анхилха үнэртэ ойро хүрэхэгүй.

55. Задиин үнэр баахан болоод, заданай үнэр тэрээн шэнги болоно. hайн ябадалай үнэр болбол тэнгэрииншье үнэрhөө дээшэ тунаха.

56. Үнэниие үзэhөөрөө сүлөө оложо, бисалгал доро агша (байгша) баатар мэргэдтэ ошохо замые үхэлэй эзэншье олохогүй.

57-58. Замай захада орхигдоhон муухай буртагай доторhоошье ленхобо сэсэгэй ургаха мэтэ, харанхыда төөриhэн хүнэй дундаhаа машадаа гииhэн (ехээр гэрэлтэhэн) Буддын шабинаршье эрдэмэй арюун сог бадаруулhаар гаража ерэхэ.

V. ТЭНЭГЭЙ ЗҮЙЛ

59. Нойргүй хүндэ hүни ута, эсэhэн хүндэ зам холо. Үнэнэй ном олоогүй тэнэгүүдтэ оршолон гээшэ зоболон болоно.

60. Замда ябагша нэгэн өөртөөл адли гү, али өөрhөө дээшэ нүхэр олоогүй hаа, гансаараа ябаа hаань, дээрэ байха. Тэрэ юунэй тулада гэхэдэ, тэнэг хүнтэй нүхэсөө hаа, тэрэнь гасалан асарха болоно.

61. «Эдэ хүбүүд ба эд зөөри минии» гэжэ тэнэгүүд сэдьхэдэг байна. Хүнэй бэе өөртэншье хамаатай бэшэ байтар, хүбүүн ба зөөри хаанаhаа тэрээнэй болохо байнаб?

62. Тэнэгээ мэдэhэн тэнэг хүн ухаатай болоно. Бэеэ лаб ухаатайб гэжэ тоологшо тэнэгтэ үнэхөөрөө ухаан үгы байха.

63. Халбага хэзээдээ эдеэн соо байбашье, тэрэнэй амтан мэдэгдэхэгүй. Тэнэгүүд наhандаа мэргэдэй (ухаатайшуулай) дунда ябабашье, үнэниие мэдэхэгүй байдаг.

64. Хэлэн эдеэндэ хүрэхэтэеэ адли эдеэнэй амта мэдэнэ. Тэрээн шэнги ухаатан түр зуура мэргэдэй дунда оробол, үнэниие үзэхэ.

65. Тэнэгүүд өөртөө дайсан болодог. Тэдэ муу үйлэ үйлэдэжэ, муу тэрэ үйлын гашуун үрэ дүн өөhэдтэнь бусажа ерэдэг.

66. Нюдэнhөө нёлбоhо адхаруулан, уйлаhаар хүлеэгдэхэ, гэмшэл түрүүлдэг ябадал хадаа амгалан байдал хүсэhэн hайн хэрэг бэшэ юм.

67. Баясхалантайгаар хүлеэгдэдэг, имагта жаргал түрүүлдэг, үритэ ба гэмшэл түрүүлдэггүй ябадалынь амгаланиие хүсэжэ, үйлэдэгдэхэ зохисотой хэрэг болоно.

68. Тэнэгүүд гэмтэ үйлэ үйлэдэбэшье, тэрэнээ зүгын бал мэтэ сэдьхэжэ hууха. Ай-яа, тэрэ үйлын үриин болбосороод үзэгдэхэдэ, тэнэгэй сэдьхэл гэмшэлтэй болоно.

69. Тэнэгүүд масаг сахижа, суур үбhэнэй шэмэ шахан хүхэжэ хооллон хатуужабашье, үнэниие үзэгшын багаханшье хубида ойртохогүй болоно.

70. Үнеэнhээ hаahаар шэнэ hүн ээдэдэггүй, тэрээн шэнги гэмтэ ябадалай үри зоболон үйлэдэн сасуу ерэдэггүй: үнэhэн дотор булаhан гал мэтэ, үни удаан ууяжа, тэнэгэй бэе зобоохо.

71. Гэмтэ ябадалай үри доро гасалан ерэхэ. Тэнэг хүн эрдэмтэй болоошье hаа, энэ эрдэмынь тэрэнэй хэhээлтэ боложо, тархи дээрэнь буудаг.

72-73. Тэнэгүүд hайрхан, аглагые сахигшадай (Буддын шабинарай) дунда байбал, түрүүлхэ хүсэлтэй, шуталгаанай (дасан хиидэй) дотор байбал, ахалха ба бусадта хүндэлэгдэхэ хүсэлтэй болодог. Тэдэнэй hанаагаар болбол, «даяаншад ба hүзэгшэд намайе ёhо мэдэжэ, дээрэ гараба гэжэ hанажа, хэзээдэ, хаанашье, ямаршье ушарта намда дохихо болоhой» гэдэгшье байна. Энэ мэтые хэзээдэ хүсэhэнөөрөө тэнэгүүдэй шунахай hанаа сэдьхэл улам дээшэлхэ.

74. Хүнэй хүсэхэ (хэрэглэхэ) хоёр замай нэгэниинь баяжуулха, нүгөөдэнь нирваанда хүргөө юм. Нисванисhаа (гасаланhаа) hэригшын шаби ба санваар түгэлдэр (үнэн санаарта) хэн нэгэн тэрэниие мэдээ hаа, юртэмсын хүндэлэлдэ шуналгүй байжа, гансаараа оршохые (байхые) хэшээхэ олоно.

VI. МЭРГЭНЭЙ ЗҮЙЛ

75. Үнэхөөр эрдэни хаана байhаниие үзүүлхэ ба гэмтэ мүрые илган зааха ба эндүүгээ (алдуугаа) мэдэхэ ухаатай хүниие олоо hаа, тэрэниие дахагты. Ухаатай хүн тэрээнэй замда орохо. Хэрбээ тэрээниие дахажа шадаа hаа, амар амгалан байдал олохо.

76. Мэргэн (ухаатай) хүн зандажа, хэрэгтэй юумэндэ hурган, хэрэггүй юумые тэбшэжэ хорихо. Тэрэниие hайн hайшааха болоод, гансал шолмос тэрэниие өөгшөөхэгүй.

77. Гэмтэ ябадалтантай бү нүхэсэ. Муу hанаатай зонтой бү ханила. hайн ябадалта хүнэй эрхимүүд шинии нүхэр болог лэ.

78. Номшолон ябагша үнэн замай hургаал баримталагша жаргалтай болоод, сэдьхэл амар hууха. Түгэс хубита мэргэд номой ёhо мэдэhээрээ жаргалтай болоод, үнэниие оложо баясаха.

79. Хүшэр ехэ уhанай урасхал ехэ гуу нүхэндэ номгодохо. Харбагша мэргэшүүл өөрынгөө homo (hурша) сэхэлхэ. Модошо дархан хатуу модо жэгдэлэн сабшаха. Номшо мэргэд дохон абари зангаа номгодхохо.

80. Шулуун уула хүсэтэй hалхиндашье хүдэлхэгүй, мэргэд магтаал ба муушалалдашье хүдэлхэгүй.

81. Номшо мэргэд үнэниие үзэhөөрөө, гүнзэгы оёортой тунгалаг нуур мэтэ, номхон абари зантай болоно.

82. Мэргэд ямаршье эрхэ нүхэсэлдэ замаа үргэлжэлүүлдэг. Сэдьхэлээрээ номгорhон мэргэн шунан хүсэхэ hаналда абтабашье, зол заяан ба гэм уршагта абтабашье, хүсэлөө мэдүүлдэггүй.

83. Мэргэн болоhон хүн үри зөөри, алдар нэрые өөртөө, бусадташье хүсэхэгүй юм. Элдэб хуули буса, мэхэ гохын замда ородоггүй, нэрэ солотой болохые хүсэдэггүй. Амгалан ба ухаатай, hайн ябадалтай хүн байхань болтогой!

84. Оршолонгой далайн хүсэтэ урасхалые үсөөхэн зон зорижо гаталха. Бэшэ олонхинь урасхалай захаар саашаа, наашаа гүйлдэхэ .

85. Түрэхэ, үхэхын далайн урасхал айхабтар түргэн гаталхань бэрхэтэй юм. Тэрэниие гансал номлогдоhон, үнэниие үзөөд, номой ёhоор ябагшад гаталха.

86. Мэргэд юртэмсын орониие огооржо (орхижо), дээдэ мүртэ орохо. Мэргэн гэрээ тэбшэжэ, орохо гэргүй болоод, гансаараа тэнэхэ. Олонхиной хүсэдэг жаргал олоогүй байhанаа жаргалтайда тооложо ханаха.

87. Хамаг хүсэхэ жаргалhаа арсаhан, эд зөөритэеэ хахасаhан мэргэд оюун бодолоо гэгээрүүлэн арюудхадаг лэ.

88. Эрдэм hурахадаа найдангыhаа (атаархалhаа) хахасаhан, шунахай сэдьхэлээ унтарааhан гэгээн мэргэд болобол, хамаг урьхаhаа мултаран гаража, нирваанда хүрэхэ.

Слово о третьей книге трилогии

«Родной край»

Бадма Шойдоков никогда не был кабинетным писателем. Он принял активное участие в войне, учительствовал, всегда находился в самой гуще народа. Связь с жизнью улуса и района благоприятным образом повлияла на его творчество, придавая романам трилогии «В тылу врага» (1995 г.), «Смерть и жизнь» (1994 г.), «Родной край» (2000 г.) жизненность и убедительность.

В первых двух романах трилогии говорится о дружбе бурят и воинов других национальностей, ратном подвиге своих земляков, лишениях и трудностях, испытанных ими в годы войны.

«Родной край» - роман о тружениках колхоза «Одон», одного из горных районов республики, о думах и стремлениях бурятской молодежи. В нем нашли отражение вопросы колхозной жизни 1948 года, силы прогресса и силы, мешающие движению народа в будущее.

Горный край населен людьми, думающими и энергичными. Председатель колхоза «Одон» Дугар Цыбиков, глава района Содном Баторов, передовой животновод Цэрэгма, зоотехник Ёндон, улусные комсомольцы - вот кто олицетворяет передовые силы современного бурятского улуса. Председатель Дугар Цыбиков изображен в романе как целеустремленный человек, как вожак земляков. Как бывший фронтовик, он хорошо разбирается в них, может выявлять то хорошее, что есть в человеке, видит новые черты характера. Сила этого руководителя в том, что он опирается на действительных энтузиастов своего дела, честных и скромных тружеников. Писатель поощряет и возвышает своих героев.

В романе изображен демагог и перестраховщик Галзутов Булху Галзутович, сотрудник отдела внутренних дел, представитель районных властей. Его угодничество по отношению к начальству и несдержанность по отношению к подчиненным приводит к личному краху Галзутова. Он - противник всякой инициативы и всяких новшеств. Чего стоит его сопротивление разведению яков (хайнаков), веками обитавшими в горном крае, при этом он ссылается на якобы плохой приплод. А вместо яков он предлагает разводить неприспособленный скот семинтальской породы. А его необдуманное высказывание: за один год перевыполнить двухгодовой план по продаже мяса государству. Его единомышленник, зав. фермой колхоза Морхой Модонович пребывает в плену ограниченности и закостенелости, он не способен самостоятельно решать какие-либо вопросы и высказывать свое личное мнение. И писатель обсуждает и обличает этих отсталых, опутанных разного рода пережитками людей.

Писатель Б. Шойдоков усвоил самую суть народности, а не ее внешнее проявление. Это не слепое подражание, а сознательное и умелое использование народного опыта, навыков предков. В романе это хорошо показано на примере борьбы за разведение яков (хайнаков). Издавна буряты горной местности вели хозяйство, основанное на животноводстве, приспособленном к природно-климатическим и национально-историческим особенностям. Так, яки (хайнаки) - животные местной породы полностью приспособлены к климатическим условиям, круглогодично находятся на подножном корму, не требуют особого ухода и теплых помещений, хорошо размножаются. Взрослые яки (хайнаки) умело защищают свое потомство от крупных хищников. Писатель рассказывает, как местные охотники охотятся на медведя зимой, когда он спит в своей берлоге. Отправляются на эту охоту группой из 5-6 человек, вооруженные и с собаками. Медведя тревожат в берлоге. Для этого в берлогу у входа просовывают накрест две толстые жерди. В этом случае медведь не может вырваться наружу, в него стреляют из ружей. Убитого медведя вытаскивают из берлоги и обдирают шкуру, но не выделывают ее. Переднюю правую лапу с когтями вешают в доме у дверей, чтобы оградить дом от злых духов. Охотник, убивший медведя, получает его голову и шкуру. Медвежий череп считается символом благополучия и его хранят в доме.

В романе опоэтизирован труд сельских животноводов, хороши и описания природы. Высокие горные хребты, альпийские луга и водопады словно сопровождают человека, они служат образному воплощению авторской мысли.

Все положительные персонажи романа «Родной край» имеют свои прототипы. Это люди из народа, любовно описанные писателем. Так, например, глава района, фронтовик Содном Гэрэлтуевич Баторов и Ванчиков Нима Ширапович, кавалер орденов Славы двух степеней, земляк писателя.

Главная заслуга писателя-фронтовика Бадмы Шойдокова заключается в том, что им написана на бурятском языке трилогия с единым сюжетообразующим замыслом и одними и теми же персонажами, а их в романе более восьмидесяти. До этого в бурятской литературе была лишь одна знаменитая трилогия «Похищенное счастье» Даширабдана Батожабая. Неоценим его вклад в развитие лучших традиций бурятских романистов, который он сделал, написав правдивый рассказ о тружениках далекого горного края.

С. БАБУЕВ,
кандидат филологических наук.

АГЛАГ hАЙХАН АГА НЮТАГТА

Гүнэй нютагай хүбүүн Арсалан Гомбожапов Новосибирскдэ түүхын эрдэмэй кандидат гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тэрэнэй хамгаалhан диссертаци буряад арадай ёhо заншалнуудые шэнжэлгэдэ зорюулагдаа.

***

Гүнэй hуурында Агын тойрогой залуушуулай IV слет июлиин 8-hаа 11 болотор боложо үнгэрбэ.

Могойтын, Агын ба Дульдаргын районуудай залуушуулай 106 түлөөлэгшэд сугларжа, мүнөөдэрэй шиидхэгдээгүй асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ, дуугаа дуулалдаа, зугаа наадаяа дэлгээ.

***

«Ушарбай» племзаводой нэгэ hалбари болохо «Зэмхэ» гэжэ профилакторидо тойрогой зон олоороо ерэжэ амарна. Дайнай ба ажалай ветерануд хүн зониие хамгаалгын таhагай путевкоор амарна.

Профилакториие даагша Базаржапов Батомунхэ Цыреновичэй хөөрөөнhөө Новосибирск, Хабаровск хотонуудhаа, Прибалтика, Дагестанhаа, хари гүрэнhөөшье Зэмхын аршаан тухай hураг суу дуулаад, холошоонгүй ерэжэ амардаг юм ха. Аршаан хотын, эльгэ бөөрын, үе мүсын үбшэнтэй хүнүүдтэ, hалхи абаhан эхэнэрнүүдтэ, түрэдэггүй эхэнэрнүүдтэ тон ехэ туhатай юм. Сүүдхын 200 түхэриг түлэхэдэ, байха байра, унтари хэбтэри үгэнэ, 4 дахин амтатайгаар эдеэлүүлнэ. Профилакториин ажалшад Санжидма Дагбаева, Соёлма Халудорова, Балма Бальжирова, Гомбо Доржиев, Цыренжаб Дагбаев гэгшэд амарагшадые урин налгайгаар угтан абажа, хүн зоной амархын тула бүхыгөөрөө оролдон хүдэлнэд.

***

Сахюуртын дунда hургуулиин багша Дугарма Батоболотова Ага нютагтаа үргэн олониитэдэ мэдээжэ болоhон уран шүлэгшэн юм.

Тэрэ hаяхан Зэмхын аршаандa hуужа байhан амарагшадтай уулзажа, шэнэ шүлэгүүдээ уншаба, дуунуудые дуулаба. Тэрэнэй зохёоhон Зэмхын аршаан тухай дуун олоной hонирхол татаба.

***

Табтаанайн дунда hургуулиин 11-дэхи классай hурагша Зориг Эрдынеев үбhэ сабшадаг оньhон түхеэрэлгэ зохёон бүтээбэ. Энэ түхеэрэлгэнь юугээрээ hонин бэ гэхэдэ, хоёр дахин үргэн мүр гарган сабшадаг. Шэтын «Ваир» гэжэ конструкторска бюрогой түрүүлэгшэ Николай Иванович Золотуев түрүүтэй комисси ерэжэ, энэ түхеэрэлгыень хаража шалгаад, ехэл урмашаа, патент олохыень туhалхабди гэжэ найдуулаа.

***

Шулуутай өөдэ үгсэхэдэ, хэсын абяан хонхын жэнгирээн дуулдана. Эндэ бөө мүргэлэй «Алтан гадаhан» гэжэ эблэлэй гэшүүд угаа хүндэлэлгэ, Лусуудые тахилга, шанар бүтээлгэ гэхэ мэтэ хэрэгүүдые бүтээдэг юм.

Росси соо мэдээжэ болоhон эблэлэй бөө Ринчинов Баяр Цыбикович ударидадаг гээшэ. Эндэ hаяхан Баяр ахайн шаби Дашиева Дулма Цынгедоржиевна дүрбэдэхи шанараа бүтээлгэбэ.

Намжилма БАЛЬЖИНИМАЕВА.

МАНДАГ ЛЭ МАНАЙ АДУУН hҮРЭГ!

Болоhон ушарнууд

Хориhоо Хэжэнгэ ошодог харгын баруун тээ Сагаан Хүнды гэжэ hуурин бии. Тэндэ үбэлдөө Хэжэнгын совхозой хоёр хониной байрануд байhан юм. Хонишод малаараа үбэлжэдэг hэн. Мүнөөшье тэндэ фермэнүүд hуудаг.

Орой намарай саг hэн. Би нүхэртээ малhаань таhарhан буруугаа бэдэрхэ гэжэ машинаараа зүүн зүг тээшээ Хойто-Шанаа соогуур хараха гэжэ ошоогшо hэмди.

Энэ Хойто-Шанаа Хэжэнгэ тосхонhоо холо бэшэ, жэгдэ сэбэр газартай, hайнаар ханааб, хаалтынь заhажа уhалаа hаа, ногооной ургаса ямаршье жэлдэ муу бэшэ ургадаг. Энэшье жэл hургаагаар бариhан хорёо соогуур жэрбылдэhэн томо-томо hүринүүд нюдэ баярлуулна. Хойто зүгтэмнай манай нютагай олон зоной мүргэдэг үндэр Шалсаана хада тобойжо харагдана. Энэ хадын боорёор адуу мал аятай олоороо хагданда бэлшэнэд. Харгыhаа холо бэшэхэн адуун hүрэгэй дунда хөөрхэн унагадаа дахуулhан гүүнүүдшье үнгэрнэ. Добын саанаhаа эмээл моритой адуушан хүбүүн таhарhан адуугаа суглуулжа ябаhаар харагдаба...

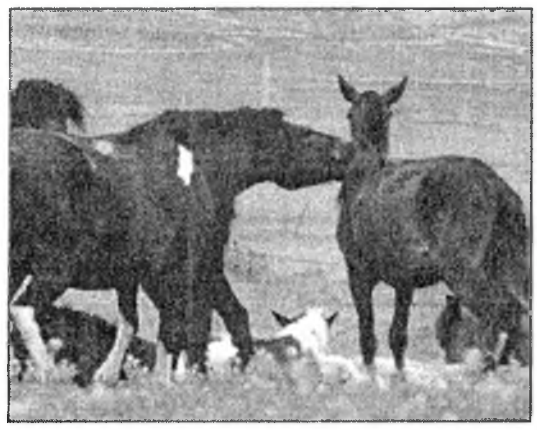

МАГТААЛ

Арад зоной анханай заншалаар
Абын хүбүүд ахайнар болоходоо,
Адуун hүрэгөө харууhалхын хажуугаар
Ардагые ургадан, ажалда hургадаг.
Дабталга: Морин эрдэниин эзэдтэ
Магтаал дуугаа бария!
Хэтын угай буряад заншалаар
Хүнэй хүбүүд бэеэ хүсэхэдөө,
Хүдэлмэриин дүршэл олохын хажуугаар
Хүлэгые ургалан хазаар дүнгэдэг.
Дабталга.

Бидэнэр машинаяа байлгаад, дурамаа абажа, ээлжэлэн буруугаа хараашалнабди.

Нүхэрни иигэжэ хэлэбэ: «Тэрэ зүг руу үдхэн хагдан дээгүүр харал даа. Юун гээшэб? Арааташье бэшэ хэбэртэй...» - гэбэ. Дурамдажа хараад, бишье ойлгожо ядабаб. Хоёр шара юумэн хүдэлөөд лэ болино. Нэгэ хэды болоод, дахинаа хүдэлнэ... «Ошоод, харая. Тиишээ харгы үгышье hаа, тэгшэ тала»,- гэлдээд үйлдэшэбэбди.

Дүтэлэн гэhээмнай гүнэгы ханааб руу үеэдэжэ, дүрбэн хүлөөрөө өөдөө хаража унашаhан гүүн хэбтэбэ. Тонтогоолынь хүрэшэнхэй, тухайлха янзада, хоёр, гурба хоноол даа. Унашоод, яашье гаража ядаhан лэ хэбэртэй.

Бидэнэр буруугаашье бэдэрхээ болёод, энэ зобожо хэбтэhэн гүүе абарха гэлдээд, балайшье дүтын бэшэ байhан малшанай гүүртэдэ ошожо, трактор, аргамжа гэхэ мэтые тэндэ байhан хүнүүдтэйнь асаржа, тэрэ гүүгээ тракторааp татажа гаргаад, бодхоожо, хүл дээрэнь газар гэшхүүлхэ гэхэдэ, тиимэ бэлэн бэшэ байгаа. Тэрэнэймнай бохёордошоhон дүрбэн хүл бэеэ даажа ядажа hалганажа байтараа, тракторай колесо түшөөд, нилээдгүй байhаар, мүртөө ороо. Арай-шамай найгажа байгша гүүндэ хаанаhаашьеб гэхээр дааганиинь дүтэлэн ерээд, хүхэхэ гэжэ оролдохо юм. Бидэнэр тэрэнииень саашань туужал байгаабди.

Тэрэ малшад энэ гүүе Сагаан Хүндын хонишоной гүүн гэжэ таняад hэн. Хэдэн үдэрэй үнгэрhэн хойно гүүнэй эзэд манайда ерэжэ, ехэ баяр хүргөө бэлэй.

Энээнhээ уламжалан нүхэрни иигэжэ хөөрөөгшэ hэн. 1942 оной зунай үбhэнэй үе түлэг дундаа ябажа байгаа. Дунда-Худанай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой II бригадын үбhэшэд аяар холын Халяарта, Хухюурта, Бугата гэжэ нэрэтэй газарнуудта байжа, хадын саана үбhэ сабшадаг байhан юм.

Үбhэшэн ябаhан нүхэрни үнихэнэй гэртээ (колхозой түб Тураасгай) ошоогүй дээрэhээ бригадирай табилгатай хүнэhэндэ ошожо, талха, аарса гэхэ мэтые - эдеэ хоолоо асарха даабаритай Ламажабай хээгшэн гэжэ моритой, однокол тэргэтэй hанаандаа ехэ баяртай юумэ харгыдаа гараа. Гэртээ тушаажа үгөөд, үглөөдэрынь хүнэhөө шэрээд, hөөргөө бусалгандаа гушаад гаран модондо байдаг Шара Жалгын мянгаад гектар сабшалантай нэгэдэхи бригада хүрөөд, морёо амаруулангаа тэргэhээнь мулталжа эдеэлхыень табяад, өөрөө үбhэшэдөөр хүхин хөөрэлдэжэ, сай ууба. «Мэдээшьегүй байтарни, ябаха сагни боложо, морёо хараашалхадам, дүтэ нааша харагдабагүй. Энэ бригадын моришон Васир гэжэ татаар хүбүүнтэй эмээл моридоор нилээдшьегүй харанхы болотор бэдэржэ оложо ядаад, энэ бригадын үгэhэн хашан хара морёор өөрынгөө үбhэшэдтэ ошохо замдамни шэб харанхы hүни боложо, ябахашье газарни холо, ойн харгы муу, сула үдхэн модон соогуур үдэршье гансаараа ябахадаа, жэхыжэ ябадаг аад, мүнөө Хухюуртын дабаа hүни дабаха баатай болоходоо, мори үгы болгоhон хүн айхаяашье мартанхай, «юуншье болоо hаа болог» гэжэ шиидээд, зунай hүниин богонишье hаа, намда тэрэ hүни үбэлэй hүни шэнги утаар үзэгдөө бэлэй.

Тэрээнhээ гадна үнгэрhэн жэл үбhэшэн Надя басаганай ороитоод, энэл харгыгаар харанхы hүни аадарта сохюулаад, зүдэржэ ябахада, хажуудань моритой хүн бии шэнги болоод, бригадын байра хүрэтэр дахасалдаа юм гэлсэдэгые мэдэхэ тула намда тиимэл юумэ бү үзэгдэhэй гэжэ зальбарhаар, үүр сайжа байхада, хашан хара морёороо үбhэшэдтэ хүргөө бэлэй. Үглөө үдэрынь hөөргөө Шара Жалгаа ошожо, дахинаа олоороо бэдэрхэдэмнай, ехэ юулдэр нүхэ руу унашаhан байhыень оложо гаргаа бэлэйбди.

Энэ газараймнай нэрэ Шара Жалга гэжэ зон дэмы нэрлээгүй юм байна гэжэ ойлгоо бэлэйб» гэжэ нүхэрни хөөрөөгөө дүүргээ hэн.

МОРИНОЙ СОЛО

Урдын сагhаа улад зоной
Урдаа харадаг морин эрдэнидэ,
Ухааалиг hүбэлгэнш, уян зантайш
Урагшаа тэгүүлдэг ульгам моридто
Дабталга: Морин хуураа татая,
Мориной соло дуудая.
Анхан холоhоо арад олоноо
Али болохоор тэдхэдэг моридто,
Амгалан байдалш, аюулта дайеш
Адли тэгшэ хубаалдадаг хүлэгүүдтэ
Дабталга.
Хүсэтэ техникэ булюу гүүлээд,
hүрөө дарагдаа хурдан хүлэг!
Хүнэй алдуу буруу болоод,
hүрэгөө бусаг адуун hүрэг!
Дабталга.
Хүн нүхэртөө мартагдан алдаhандаа
Хүлисэжэ хайрла, хурдан хүлэг!
Машина, тракторта түрюулээшье hаа,
Мандаха болтогой адуун hүрэг!
Дабталга.

Елизавета БАЛЬЖИРОВА.

Дондок Улзытуевай нангин дурасхаалда

«Үшөө нэгэ баясаха сагтаа
Үгылэн намаяа hанаарай», -
гэhэн
Үйлэ элинсэгэйш нангин захяае
Уяран уншахань уйдхартай,
Үгылэн үгэлхэнь гасалантай.

Ухаан бодолойш хурса үгэнүүд
Урихан сэдьхэлэйш оюун бэлиг,
Мүнгэн мүртэ шэнхинэмэ
шүлэгүүдшни
Мүнхэ тэнгэриин нангин хэшэг,
Монгол угсаатанай мэндын
тэмдэг.

Аялга дуунайш алдар соло
Ая гангын оронойм магтаал.
Нарата дэлхэй дээрэ зэдэлhэн
Нугалбаряар уян зохёолнуудшни
Арад зонойш үльгэр-домог.

Зохёохы үлзытэй, Дондог, ши
Зонойнгоо зүрхэндэ сарюуханши.
Залуугаар залирhан наhаншни
Зугаа наадантай золгобошье,
Зол жаргалаа эдлээгүй - халаг.

Шэнгэсэй нагасын нютаг хүбүүн
Шүлэгөөр шэмээш Шэбэртээ,
Байгал далайнгаа эрьедэ hуухадаа,
Бодол түрөөгүй гү, толгойдош -
Буряадайнгаа Есенин болоогүй
гүб?

Б.ЗЫДРАБЫН

Эмхидхэн байгуулагшад - **Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство**

Генеральна директор - ахамад редактор
А.Л.АНГАРХАЕВ.
Редактор Г.Х. ДАШЕЕВА

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: **И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОЕВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Н.Д.НАМСАРАЕВ, (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшо), Т.В.САМБЯЛОВА (секретариадые хүтэлбэрилэгшэ-генеральна директорэй орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Д.Д.ЭРДЫНИЕВА (харюусалгата секретарь);** таhагуудые даагшад: **В.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.**

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото,
Каландаришвилиин үйлсэ, 23.
Хэблэлэй байшан
"Буряад үнэн".
E - mail:
unen @ mail.ru

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хамтын хэhэг - 47851.
Хэблэлдэ тушаагдаhан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдhээ газетэ 2151 хэhэгээр хэблэгдээ.
Директорэйнь телефон: 21-40-45.

Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, **приёмнын - 21-54-54 (факс),** ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариадай - 21-50-52; **таhагууд:** экономикын болон политикын - **21-63-86**; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай, «Буряад Республикын Хуулита шиидхэбэринүүдэй суглуулбариин» редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олониитын хүдэлмэриин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, **рекламын - 21-62-62,** коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтериин - 21-23-67.

Редакцида ороhон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хазагайруулhан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин hанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.